

Mededelingen Heemkundige Kring
Groot-Haaltert - 3-maandelijks ledenblad

26ste jaargang 2006 - nr. 1

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Erevoorzitter
Veearts Robert Lievens (+)
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
053/83.08.81

Bestuursleden:

Denderboutem:

Edgard Huylebroek
Hans Sonck

Haaltert:

Jan Paul De Graeve
Marc De Moyer
John Scheerlinck

Heldergem:

Roger De Troyer
William Minnaert

Kerksken:

Joris De Kegel

Terjoden

Bernadette De Luyck

Documentatiecentrum:

Warandegebouw Sint-Goriksplein 17,
9450 Haaltert.
Open :eerste en derde zondag en tweede
donderdag van de maand van 10 tot 12 uur.

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Lidmaatschap: € 7,50
Steunend lid: € 12,00
Rek.nr. 439-5083061-63
Heemkundige Kring Groot-Haaltert

Email:

willydeloose@skynet.be

Website:

<http://www.heemkring-haaltert.be>

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten.
Teksten mogen overgenomen worden mits bronvermelding.
HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

Redactioneel

Jullie hebben het eerste nummer van de 26ste jaargang in handen. Velen her-nieuwden spontaan hun lidmaatschap voor het komende jaar, waarvoor dank.

Heb je het nog niet gedaan en wil je lid blijven van onze vereniging, doe het dan eerstdaags. Het tijdschrift gaat naar 407 leden, 46 ruilnummers worden bezorgd aan Oost-Vlaamse heemkundige kringen en 36 exemplaren worden gratis bezorgd aan scholen en instellingen. Meer dan 4000 surfers bezochten onze website.

Na zoveel jaren behouden wij het lidmaatschapsbedrag nog steeds op € 7,5 voor het gewone lidmaatschap en dit ondanks de stijgende drukkosten en de kleurrijke lay-out. Gelukkig kunnen wij op een groot aantal (101) steunende leden rekenen, die wij langs deze weg oprecht danken.

In 2006 brengen wij terug vier nummers van 'Mededelingen Heemkundige Kring', met allerlei wetenswaardigheden uit onze deelgemeenten. Wij proberen regelmatig 'foto's uit de oude doos' te publiceren met identificatie van de personen. In dit verband doen wij een oproep naar onze leden toe: hebben jullie interessante opnamen van bekende personen, verenigingen, gebeurtenissen enz. die vatbaar zijn voor publicatie, speel ze door a.u.b. Alles wordt netjes en vlug terug bezorgd.

Vooraf gezin- en familiefoto's (genomen vóór 1950) zijn interessant. Er volgt misschien een tweede publicatie van 'Haaltertse gezinnen in de kijker'. Wij kijken uit naar jullie reactie.

Het septembernummer wordt een themanummer: de politieke geschiedenis van onze gemeenten. Parallel plannen wij in het 2de weekend van september een tentoonstelling 'De strijd om de kiezer'. Het is een overzicht van de evolutie van het gemeentelijk verkiezingspamflet de voorbije decennia. Bezitten jullie nog interessante pamfletten (vóór 1960)? Geef seintje aub.

Wij verlenen onze medewerking aan de Retrospectieve Jos De Cock-Filmaffiches, georganiseerd door Davidsfonds Kerksken-Heldergem van 3 tot 5 november. Bij deze gelegenheid willen wij een video en DVD aanbieden met opnamen over belangrijke gebeurtenissen te Kerksken vóór 2000 (wie bezit bruikbare opnamen-video of 8 mm film?).

Samen met Df Haaltert organiseren wij op vrijdag 12 mei de plezante dialectquiz '10 veer Oiltjerts'.

Voor Terjoden wordt het een speciaal jaar. Wij herdenken 100 jaar parochie en Onderwijs. Het gemeentebestuur en alle verenigingen spannen zich in, om van dit historisch feit een onvergetelijke gebeurtenis te maken. Een werkgroep leidt alles in goede banen en de voorbereiding van een boek vordert goed. Maar het orgelpunt van de feestviering wordt zeker de onthulling van een beeld 'De Kaatser' op het Driesplein.

Onze vereniging werkt natuurlijk actief mee en regelmatig zullen wij hierover berichten in het tijdschrift. Bezit je interessante documenten en/of foto's geef een seintje aan onze medewerkster voor Terjoden: Bernadette De Luyck, Terjodendries, 76.

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS VAN HET PAROCCHIALE LEVEN

Denderhoutem

Onderwijs en kerk

Een eeuw en langer geleden liepen het geestelijke en wereldlijke leven vaak arm in arm naast elkaar. Devotie maakte een belangrijk deel uit van de maatschappij waarbij de bevolking op elk moment dit uitdrukkelijk toonde. Elke kerkelijke aangelegenheid leidde tot een massale belangstelling. De missiepreken werden nuttig en noodzakelijk geacht om de geloofsbelijdenis van de dorpelingen nog op te voeren terwijl andere gebeurtenissen met betrekking tot de dorpskerk enigszins voor een minieme ontspanning zorgden. Telkens er een 'geestelijke' activiteit werd georganiseerd, kreeg men de medewerking, die hulpvaardig was op alle fronten.

Maar een eerste breuk ontstond tijdens het laatste kwart van de negentiende eeuw, veroorzaakt door een hevige schoolstrijd. In alle dorpen laaiden de ruzies hoog op en Denderhoutem bleef evenmin gespaard van politieke strubbelingen die in tweedracht eindigden. De geestelijke en katholieke aanhangers waren fel gekant tegen de oprichting van 'officiële' gemeentescholen en als reactie nam men initiatieven om een eigen 'vrije' school te bouwen. Met de financiële steun van vooraanstaande inwoners werden katholieke scholen opgericht, zelfs kort nadat de wet werd uitgevaardigd. In Denderhoutem zorgde men voor bouwgrond en geld om een schoolgebouw op te trekken, doch tijdens de duur van de bouw diende men op een andere plaats onderdak te zoeken. Toch kon men het schooljaar 1879-1880 'katholiek' aanvangen, want op 8 oktober 1879 had de opening van de vrije katholieke school plaats. Uiteraard werd dit belangrijk gebeuren voorafgegaan door een 'plechtige mis van den H. Geest, die al om 8 uur werd gecelebreerd en bijgewoond door al de voornaamste ingezetenen van de gemeente', zeg maar de financiers.

De geestdrift van de katholieke burgers was overal intens aanwezig: *'Meer dan driehonderd leerlingen waren in den stoet tegenwoordig die zich vanuit de kerk, in volmaakte orde, met de twee onderwijzers en de twee onderwijzeressen, de geestelijke en het grootste deel der wereldlijke overheid aan 't hoofd, naar de voorlopige schoollokalen begaf. Binnen enkele weken zal de nieuwe school in gereedheid zijn. De officiële scholen zijn bijna ledig.'* (1)

Nadat de katholieken, met de verkiezingen van 1884, opnieuw in de regering zaten, trachtte men het katholieke onderwijs zoveel mogelijk te bevorderen. Ook trok de plaatselijke geestelijkheid kloosterorden aan om er zich te vestigen en het vrije onderwijs te stimu-

leren. In Denderhoutem kreeg men op dat vlak de steun van de Apostolinnen uit Oudenaarde-Berchem. Tien jaar na het begin van de schoolstrijd kon men opnieuw feesten toen de deken van Ninove er op donderdag 19 juni 1890, de nieuwe lokalen van de bewaarschool kwam inwijden: *'Deze school gesticht door de milddadige giften van brave katholieke herten, zal bestierd worden door de E.Zusters Apostolinnen van 't klooster en vermaard pensionaat voor meisjes. Ongetwijfeld zal deze school, welke later nog zal uitgebreid worden, onder ervaren en kundige leiding van dezer E.Zusters, te Denderhoutem veel goeds stichten tot bewaarnis van goede zeden en Vlaamsche volksaard, tot heil en zegen der families.'* (2)

Een half jaar voordien was reeds een lokaal ingehuldigd en ingewijd door de deken van Ninove. Toen had men er een waar volksfeest van gemaakt. Overal wapperden de vlaggen en *'t kanon schoot salvo's van victorie en triomf'*, en al de in Denderhoutem geboren priesters woonden de plechtigheid bij. Ook de vroegere onderpastoors van de parochie kwamen meevieren voor de overwinning op het 'geuzendom'. De dankmis werd gecelebreerd *'met zeven Heeren'* en in de kerk waren plaatsen te weinig door de aanwezigheid van *'veele vreemdelingen'*. Het sermoen werd gehouden door oud-onderpastoor Deodadus Puissant en: *'na de mis begaf een stoet waarin de Z.E.Heer Dekan van Ninove de eereplaats bekleedde, met de vierhonderd kinderen, de Geestelijkheid der gemeente en vele Vreemde Heeren, zich onder 't zingen der Litanie van Alle Heiligen, langs drij triomfbogen naar 't ruim sterkgebouwd lokaal.'* (3)

Kerkwijding

(Dit onderwerp werd uitvoerig behandeld in *'Denderhoutem- De Sint Amandusparochie, vroeger en nu'* door Edgard Huylebroek, blz. 21 e.v. In onderstaande bijdrage werd vooral geput in de uitgaven van 'De Godsdienstige week van Vlaanderen'.)

In het nummer 4 van de 1ste jaargang van Mededelingen HK Haaltert werden enkele losse gegevens neergeschreven in verband met de kerkelijke aangelegenheden in Denderhoutem. In een voetnota staat vermeld: *'De stichting van de kerk staat te lezen op de gedenkenis van de kerkwijding te Denderhoutem, dinsdag 17 september 1900.'* (4)

Hier blijft de lezer van verdere informatie verstoken en is het onduidelijk of het gaat om een vergroting of restauratie. Met zekerheid kan men stellen dat ze op die dag werd gewijd nadat het gebouw werd hersteld en

vergroot dank zij de toenmalige pastoor Guilielmus Van de Putte, die er sinds 1886 parochieherder is geweest. (5) Gedurende een kwart eeuw leidde hij er de evangelische dienst en bij zijn overlijden, voelde men zijn heengaan als een groot verlies aan omwille van zijn positieve rol die hij er had gespeeld. (6)

Toen had men reeds een eeuwenlange afstand afgelegd, want na de oprichting van een houten gebouw in de zevende eeuw, volgde een gotisch kerkje in witte zandsteen. In de 11de eeuw en nog een eeuw later kreeg dit kerkje een toren met een nieuwe zuiderbeuk. Op het einde van de 16de eeuw, na de beeldenstorm, heeft pastoor Baeyens, een inwoner van Denderhoutem, zich ingespannen voor de nodige herstellingen én uitbreiding met een koor en noordbeuk.

In de 19de eeuw steeg het aantal inwoners en bijgevolg ook het kerkbezoek wat opnieuw noopte tot vergroting van de kerk. Nog vóór de eeuwwisseling startte men de werken, nadat pastoor Van de Putte een beroep had gedaan op de Aalsterse kerkbouwmeester Jules Goethals (het was de 30ste kerk waarvoor hij de bouwplannen tekende). Dank zij de milddadigheid van de parochianen onder het bestuur van burgemeester C. Schoupe, de voorzitter van de kerkfabriek A. Brys en de leden van het kerkbestuur Pr. D'Hondt, A. Van Oudenhove, H. Mertens en G. Roelandt, kon men ook voor de opsmuk van het interieur en het meubilair zorgen: *'Een ander leerling van Sint Lucas, de heer Van Calenberg, van Aalst, heeft het zijne bijgebracht tot de versiering der kerk. Hij heeft gebeiteld de communiebank, het gestoelte, de predikstoel en het altaar van O.L.Vrouw. Alles is waarlijk met kunstgevoel verveerdigd. De heer Remigius Goethals van Gent, ook van Sint Lucas, heeft zich bezig gehouden met de schilderijen der muren. Hij heeft hier getoond een waar kunstenaar te wezen. De heeren van de oudheidkundige societeyt zouden hier in bevoegde taal en met kennis der zaken, van dit wonderschoon werk beter kunnen spreken.'* (7)

De verbouwingswerken waren uitgevoerd door ondernemer Leo Verstraete van Rumbek en op 17 september werden in de vroege morgen de klokken geluid voor de bisschop, die te voet van de pastorij naar de kerk wandelde. Een enorme massa volk wilde de wijding van nabij volgen en hij werd tijdens de dienst niet alleen bijgestaan door de parochiepastoor maar ook door de dorpsberder van Okegem, de E.H. Mertens, in functie van econoom van het college van Geraardsbergen en door 'zeventien andere priesters en seminaristen, allen inboorlingen van Denderhoutem.' (8)

Ook andere geestelikheden en personen, die enige relatie hadden met het kerkelijke leven, woonden de plechtigheid bij. Naast de deken van Ninove waren er nog de pastoors van Melden, Machelen, Eke, Rumbek, Denderleeuw en Kluizen, evenals de burgerlijke overheid, de kerkmeesters en andere verwanten van de pastoor. Na de wijding van het kerkgebouw, ging de

bisschop persoonlijk de relikwieën afhalen in het klooster, waar ze gedurende de werken bewaard werden. Bij zijn terugkeer sprak hij de bevolking toe en *'dan is de bisschop in de kerk gegaan om de plechtigheid voort te zetten, o.a. 't zalven der muren en wijding van het altaar van O.L.Vrouw, een waar meesterstuk. Nadien is de plechtige heilige mis gecelebreerd door den oudsten priester inboorling der gemeente en pastoor tot Cluysen, bijgestaan door E.H.Schutzyzer, directeur te Geraardsbergen en den E.H. De Bruyn (9), onderpastoor te Somerghem.'* (10)

De bisschop bleek op dat ogenblik een gast te zijn in de parochie vermits hij *'in min dan een jaar drymaal naar Denderhoutem gekomen was.'* Hij was er al voor de wijding van het kerkhof en om het vormsel toe te dienen.

Tijdens het feestmaal werd nog wederzijds de loftrumpet gestoken en mocht het notabele gezelschap nog een serenade aanhoren van het 'Muzeikgenootschap Moed en Volharding' dat toen door de heer Van Santen werd bestuurd.

Heilige Zendingen

Om het geloof in stand te houden en te stimuleren richtte de geestelijkheid de zgn. *'Heilige Zendingen'* in, beter gekend als *'de Missies'*. Voor soms urenlang durende sermoenen deed de pastoor beroep op welbespraakte en onderlegde paters. Deze behoorden meestal tot de orde van de Jezuiten of Redemptoristen. Ze hadden tot taak de christelijke leer op een boeiende manier onder het volk te brengen. Gedurende een ganse week overstelpten zij de gelovigen met hun preken. Van de morgen tot de avond was de kerk vol geprevel van gebed of het luid klinkende woord van de pater op de kansel. Twee confraters wisselden elkaar af om de honderden gelovigen 'het geestelijk voedsel' toe te dienen. Vooral als het zesde gebod behandeld werd, was de kerk te klein!

Van 5 tot 15 februari 1904 ontving men in Denderhoutem de twee paters Jezuiten Van Sull en De Temmerman, om er een tiental dagen avond na avond te preken, maar ook tijdens de dag kwamen tientallen vrouwen-huismoeders luisteren naar de sermoenen. In die periode hadden de missies een enorme inpakt op de toen nog devote dorpsgemeenschap: *'dagelijks was de kerk te klein om de gelovigen te bevatten die gretig kwamen aanhoren het woord Gods zoo welsprekend verkondigd. Meer dan 3400 parochianen naderden die dagen tot de HH. Sacramenten. Bijzonder vol heilige aandoening was de aanbidding van het missiekrui. Ongeveer 2000 volwassenen kwamen eerbiedig en rouwbertig de voeten van den gekruisten Jezus kussen. Volgens de eenparige getuigenis der ouderlingen zag men nooit zulken heiligen geestdrift in Denderhoutem.'* (11)

In de laatste jaren vóór WO I waren er weinig parochies die het zonder missieweek moesten stellen.

De geloofsbelijdenis heeft toen wellicht een hoogtepunt bereikt, maar het organiseren van de zendingen werd sterk onderhouden tot kort vóór WO II, het begin van de christelijke deernst. Nochtans was het eertijds een succesverhaal. Zo ook van 3 tot 13 februari 1912 toen de paters De Myttenaere, Ruysmakers en Vlassenbroeck kwamen prediken. Ook toen was er enorme belangstelling om de redenaars te aanhoren. Maar onvergetelijk was *'de boetprocessie met het misiekruis, aan dewelke rond de 2500 personen deelnamen, 4977 communiën zijn uitgedeeld geworden en vele verleiden hebben openlijk aan hunne dwaling vaarwel gezegd.'* (12)

Dezelfde drie paters Redemptoristen waren vaste gasten, want ook in februari 1911 stonden ze reeds in voor de sermoenen, evenals in februari 1913 waren zij te gast voor *'de vernieuwing der H.Missie'*. Alle kerkbezoekende dorpingen kwamen regelmatig luisteren naar de predikers, zelfs *'onze koolmijners die den ganschen nacht in de putten moeten doorbrengen, hebben zich maandagmorgend laten wit wasschen, ze hebben gedaan wat ze konden en ze halen er eer van.'* (13)

Vaandel voor Sint-Isidorus

Om hun belangen te verdedigen hadden de boeren zich verzameld in een vereniging, die echter niet als 'boerensyndicaat' kon bestempeld worden, aangezien de aandacht overwegend ging naar het kerkelijke leven. Zij kozen de H. Isidoor als patroon en schaalden zich achter de onmisbare standaard. Het vaandel (afbeelding: zie Mededelingen Heemkundige Kring, 1996, nr 4, blz. 19) was tevens een statussymbool of identiteit, maar was niet bruikbaar zonder de klassieke wijding. Dit gebeurde op zondag 27 september 1903. Het was een grandioos feest: *'een dertigtal maatschappijen van Xaverianen, boerengilden, onderlinge bijstand, muziek en zangsociëteiten enz. waren van alle kanten van 't omliggende toegestroomd om, ten getale van 2500 de plechtigheid op te luisteren.'* (14)

In de namiddag trokken honderden belangstellenden door de gevlagde straten naar de kerk onder het spelen van muziek en koorzang. Aan de kerk werden ze opgewacht door leden van de Reiffeisenkas en de boerengilde om het nieuwe vaandel met fierheid te tonen. De respectievelijke voorzitters van de deelnemende verenigingen ontvingen een herinneringsmedaille in tegenwoordigheid van senator Karel Van Vreckom, die met de inwoners van Meerbeke naar de plechtigheid was gekomen. Iedereen verzamelde aan het oude kerkhof voor de vaandelwijding. De secretaris van de boerenbond, E.H. Luytgaerens sprak de menigte toe en beklemtoonde de noodzaak van eendracht en samenwerking. Er volgde nog een uitvoering van het Magnificat en het Tantum Ergo

Door de zangmaatschappij Sint-Gregorius, begeleid door de fanfare en: *'die heuglijke dag eindigde in*

volle rust met een puik concert gegeven door de verschillende muziek- en zangmaatschappijen op de kiosken der Dorpsplaats.' (15)

Leerschool voor arme kinderen

Het midden van de 19de eeuw is gekenmerkt door een abnormale armoede onder de bevolking als gevolg van rampzalige toestanden. Om dit fenomeen te bestrijden en de bedelarij te beperken namen de gemeentebesturen allerhande initiatieven en richtten hun acties vooral naar de kinderen toe, die uiteraard de grootste slachtoffers waren bij ramptoestanden. De welstellende dorpsgenoten- al dachten ze misschien meer aan hun zieleheil dan aan de honger van de naaste- niettemin hulp te verlenen om het lot van de kinderen te verzachten.

Het plaatselijk bestuur reageerde toekomstgericht en ontwikkelde *'bet voortreffelijk ontwerp van er een Godshuis op te rigten, waer men de arme kinderen zou byeenverzamelen om eenen stiel te leeren waermede zy zichzelf later zouden behelpen en zelfs in 't onderhoud hunner ouder voorzien.'* (16)

De Plannen van het bestuur waren echter uitgebreider want in dit *'gestigt'* zou er de mogelijkheid zijn om arme zieken op te nemen en te verzorgen om te beletten dat ze niet van honger en kou zouden bezwijken. Deze liefdadige en hooggeprezen plannen werden overal toegejuicht en goedgeode families werden aangehoedigd om hun medewerking te verlenen. Trouwens dit initiatief zou ook ten goede komen aan deze kinderen en niet minder aan de maatschappij. De initiatiefnemers kregen de opdracht het plan zo vlug mogelijk uit te voeren: *'Kweek de armen van hunne teerdere jaeren in de deugd op, boezemt hun de liefde tot het werk in, geeft hun afschrik tot de bedelarij, die verschrikkelijke bron van ongebondenbeyd en misdadig leven, en gy zult de schoonste aller liefdedaeden verrigt hebben.'* (17)

De rijken werden aangespoord om gul te zijn met aalmoezen maar daar tegenover werd de arme geacht dankbaarheid te betuigen, te bidden voor en onderdanig te zijn hun weldoeners. Deze kregen de raad mee om te geven volgens hun vermogen met de belofte het honderdvoudige terug te krijgen op: *'den dag der leemeene belooning'*, dus meer bepaald ten voordele van hun zieleheil.

Haaltert

Pijnlijk afscheid

Elk dorp heeft zijn persoonlijkheden, die op een of ander vlak het respect en de aanhankelijkheid van de bevolking hebben verdiend. In de 19de eeuw waren het vooral diegenen die bekend stonden voor hun milddadige inzet voor de armen in tijden van schaarste. Zo iemand was de ongehuwde Delphine Schouppe, die achting genoot in gans de gemeente. Ze werd te

Haaltert geboren op 25 maart 1824 en bij haar afsterfen in juni 1904, was ze ruim dertig jaar prefecte van de congregatie geweest. Maar dit alleen was niet de reden dat haar begrafenis een enorme toeloop van volk teweeg bracht, want ook diegenen die ooit troost en hulp hadden gevonden bij Juffrouw Delphine wilden haar de laatste eer bewijzen. Het was niet te verwonderen want *'bare wijze raadgevingen, haar minzaam karakter, hare rechtschapenheid en hare milddadigheid maakten haar eenieders vriend of wel-doenster'*. (18)

Ze was met alles begaan wat in verband stond met het geloof. Zelfs tijdens de schoolstrijd tegen 'de ongeluks-wet' van 1879 stond zij als het ware op de barricade om voor de katholieke school te strijden. Zij was echter vooral geliefd voor haar medeleven en steun aan de armen met talrijke goede werken. De *'voortplanting van het geloof'* was haar heilige zending en van haar welstand hebben er veel kunnen genieten: *'t was zij die met haar geld en goed het klooster hielp stichten, zij wilde moeder zijn der weezen en beschermster van de ouden werkman, 't was zij die zoveele jonge dochters zoo moederlijk bewaarde op het pad der deugd.'* (19)

(nvdr: zij was eveneens bijzonder vrijgevig bij de herinrichting van de nieuwe kerk. Als dank werd haar figuur geschilderd op het tafereel boven de ingang-sdeur van de kerk. De pastoor noemt haar: *'Prefecte der Congregatie en bijzondere albier'*)

Kerksken

Kerksken rouwt

Het is bijna een typisch verschijnsel voor de 19de eeuw dat personen opvallend begaan waren met de minder bedeeden in het dorp. Amper vijf jaar na Delphine Schoupe te Haaltert, werd Engelbert Van den Storm te Kerksken geboren op 15 april 1829. Op het vlak van liefdadigheid had hun levenswijze enkele raakpunten, met het grote verschil dat hij zijn godsdienstbeleving nog dieper wilde beleven door te kiezen voor een religieuze opleiding.

Na zijn studies werd hij op 10 juni 1854 tot priester gewijd en op 24 januari 1855, belandde hij als onder-pastoor te Sint-Kruis-Winkel. Nog in hetzelfde jaar, 3 oktober 1855, moest hij deze taak in Overboelare gaan vervullen. Op 26 november 1874 benoemde de bischop hem tot pastoor in Beerlegem waar hij ook overleed op 22 februari 1908, maar niet zonder een verdienstelijke indruk te hebben nagelaten. Men getuigde bovendien van Engelbertus Van den Storm: *Als pastoor, was hij de stem van de armen en weezen, een wel-doener zijner parochie. Hij gaf bijzonderlijk in het geheim, aldus de weerde zijner aalmoes door zijne ootmoedigheid en kieschheid verdubbelde. Voor de kloosterzusters en het belangrijke pensionaat der Zusters van Liefde was hij een voorzichtige en wijze geleider, een bezorgde en teedere vader, voor zijne*

parochianen in 't algemeen was hij vol iever. Hunne zielezaligheid door zijn priesterlijke werking, door zijn woord en door zijn voorbeeld vurig behertigende. Hij was een man van gebed, bezield met eene innige godsvrucht tot O.L.Vrouw, die bij dagelijksch bijzonder door het bijna durig bidden van den paternoster vereerde. (20)

De begrafenisplechtigheid werd dan ook door een uit-zonderlijke massa parochianen bijgewoond in aanwezigheid van talrijke pastoors en priesters uit de streek. Eerst werd een redevoering uitgesproken door de bur-gemeester, Graaf de Spangen, bij het afhalen van de overledene in de pastorie. Op het kerkhof sprak de voorzitter van de Kerkraad, De Geyter, tot de menigte om hun dank en eerbied te betuigen.

(nvdr: Engelbertus was het enige kind van Adrianus en van Anna Catharina Adriaens, gehuwd te Kerksken op 6 april 1826.)

Julien De Vuyst

- 1 De Godsdienstige Week van Vlaanderen, 24 oktober 1879, blz. 204
- 2 Idem, 27 juni 1890, blz. 70
- 3 De Werkman, 24 januari 1890, blz. 3
- 4 Mededelingen Heemkundige Kring, 1981, blz. 21
- 5 G.J.M. Van de Putte, °Aalst 1842 en + Denderhoutem 1911
- 6 Zondag laatst is te Denderhoutem godvruchtig in de Heer ontslapen de E.H. Van de Putte, pastoor aldaar gedurende meer dan 25 jaar. Hij was een ieverige en godvruchtige priester. Bijzonder lag hem dicht aan 't hert de luister van Gods huis en van de goddelijke diensten welke immer met de nauwste stiptheid gepleegd werden. De herder stichtte tot welzijn van zijne parochianen de zoo bloeiende maatschappelijke werken, met dezelve iever en nauwkeurigheid bestuurde hij ervan de bijzonderste. Daarom werd hij vereerd met de landbouwdecoratie van 1ste klasse.
- 7 De Godsdienstige Week van Vlaanderen, 27 september 1901, blz. 174
- 8 idem
- 9 °Denderhoutem 23 augustus 1854, + 12 juli 1913
- 10 ibidem
- 11 ibidem, 1904, blz. 342
- 12 idem, 16 februari 1912, blz. 334
- 13 idem, 21 februari 1913, blz. 342
- 14 idem, 9 oktober 1903, blz. 191
- 15- Ibidem
- 16 De Denderbode, 29 augustus 1852, blz. 2
- 17 idem
- 18 De Godsdienstige Week van Vlaanderen, 10 juni 1904, blz. 48
- 19 idem
- 20 idem, 28 februari 1908, blz. 351

OE ZEGGEN MEN 'T OMMEL IN 'T ELJERGEMS (5)

Samengesprokkeld door Roger De Troyer

7- Fier en Slordig- Gemakkelijk en Moeilijk

'k em et vast: ik snap het
'k en kein er ni on uit: ik begrijp het niet
'k zentj tog ekkelen: het moeilijke woord komt er uiteindelijk uit
't gat skuën emmen: de weg is vrij
't moed em op zijne skuët gebrogt werren: gemakzuchtig
'n brekt dauër au verstand ni op: doe geen moeite om het te begrijpen
'n slordige triene/ wanne/wijf: vuile vrouw
'n stekt er au latijn ni in: doe geen moeite
't angd in me lijf: ik voelde het aankomen
't ee misteer'n auën: het gaat niet zo eenvoudig
't en es ni zinjelek: niet om aan te zien
't er es ier presiesj 'n bomme gevallen: wat een warboel
't es oe da ge 't zoug: zo gemakkelijk
't gauët gelek e flotje van ne seng: het vlot prima
't ligd in au kujel'n: 't is eenvoudig voor u
't lupt op wilkes: het gaat vlot
't was me dauër e pikket: wat een wanorde
da koste zien auën zijne gang: hij was fier
da ku'je tog mee au uëgen toe: 't is zo eenvoudig
da ligd ier ommel te rijen: het is hier een rommel, wanorde
da verbitj zij zelven: het gaat niet, te moeilijk
da'n es gi klein bier: is niet eenvoudig
da'n es gi lachen: niet onderschatten
da'n es giejene kak: dat is wel moeilijk
da'n es gin zottigheid: zeer moeilijk
da'n es nit in ze zelven: heel gemakkelijk
da'n missan ni: dat is geen hinder
dad es en ander pauër mauën: is heel wat moeilijker
dag Jan: dat moet je niet verwachten
dauër 'n es gin apreesje af: daar is geen kans toe
de duvels zitten d'er op: alles valt tegen
de gruëte Jan uitangen: grote sier maken
de pijp auën merte geven: ik geef het op
dedie es skontevrij: zij schaamt zich om niets
der stauën gin pauëlen auën: te ver gaand
en grosjke madam: fiere mevrouw
en ou kapelle moe versierd werren: soms is een opsmuk nodig
foert: ik geef het op
foesjelweirk: prutswerk
ge 'n etj er giejene pak auën: geen vat op
ge 'n moedj au azuë ni affrossen: je moet niet zo hard werken
ge kost er aun'n naum inschrijven: zo stoffig waren de meubelen
ge zotj er au bluët gat lauëten af zien: wanhopig van worden
ge zotj er au liejelek auën mispakken: moeilijker dan je denkt

gelek dat 't woodj en droojd: zoals het reilt en zeilt
gewoentje doe veel: gewoonte maakt het gemakkelijk
bij 'n zoo nog gi struë verleggen: hij is aartslui
bij eed ander katten te giejeselen: hij moet moeilijker zaken opknappen
bij eed au ander wauterkes deurzwommen: reeds moeilijker karwijen opgeknapt
bij entj veur nit: gratis, moet er geen moeite voor doen
bij es ter deurgespelteld: met moeite doorgekomen
bij lupt er de biejen'n veur van onder zij lijf: hij doet het onmogelijke
bij wast em gelek as de katten: hygiëne laat te wensen over
bij zau goei papieren moeten emmen: hij zal het niet gemakkelijk hebben
bij zitj in ne zetel: zonder problemen
bij zitj op ne wiejer: hij heeft het moeilijk
ik kein da op men iejen biejen: zeer eenvoudig
jangemak: luitaard
krijgt dad op au talluër: dat moet je meemaken
lauëten liggen te rijen: laten rondslingeren
mijne kol spant: ik ben gecharmeerd
mokt er e kruis over: stop ermee
mouk'nd au gemakkelek: doe of je thuis bent
nau es 't spel compleet: dat moest er nog bijkomen
nau komt de kat op de kuëre: nu wordt het pas moeilijk
oe knupte dad oniejen: hoe geraak je daar uit wijs
op zijn ann'n zitte kijken: niets doen, gemakzuchtig
smejerig: vuil
t'es nit in zen eigen: het is zeer gemakkelijk
t'n es ni augelek: het wordt onuitstaanbaar
uët over kluët: slordig, chaotisch
veur en ges es tjen opgesmeten: maakt zich gemakkelijk kwaad
veur ne nit es'tje koleirig: vlug op de tenen getrapt
wa nen boenjel: wat een puinhoop
z'endj nog au uëg in euren bol: hovaardige dame
ze geeft effenaf skandauëlen: te bloot gekleed
ze was nogau auëgestuëten: wat een kledij!
zie wa da ge doetj: hou je fatsoen
zijn patotten kommen uit: gaten in de kousen
zuë fier as na pau: heel fier

8-Gebeurtenis- Opscheppen- Agressief

wacht as ek èm onder ann'n krijg: als ik hem te pakken krijg zal hij er voor opdraaien
't es e vies auër: hij schiet gauw uit zijn krammen
bij es va nen auës gepoept: ongeduldig, agressief
ge zedj er au van beloven: het zal je spijten
't es nen blageur: 't is een bluffer
bij schoot er em op gelijk nen boer op zij veirken: zonder nadenken, ongeduldig
da zau een bonk geven: zal lawaai maken, ophef maken

z' end uëg in euren bol: ze is hovaardig
stoefen en in de broek poefen:
geef de stoefen en brüed en de klauger en ee giejen'n nuëd: de opschepper heeft meer nood dan de klager
bij gauët er mee de rauën büstel deur: ontziet niets, agressief te werk gaan
en dormee gedauën: en zwijg nu, basta
zijn'n driejeg auëlen: dreigend gebaar
bij is van den duvel bezeet'n: hij is altijd geneigd om kwaad te doen
bij ee vandauëg den duvel in zij lijf: er is vandaag geen huis mee te houden
bij zau der der nauër emmen: het zal hem duur opbreken
ettet'et: laat mij met rust
amaai mijn frak: hemel, dat verrast mij
nau gommen ne gank: er gebeurt iets geweldigs
augd au op au gemak: rustig aan
bij gink er nogau ne gerla mee: hij overrompelde hem
lotj mij gerust: laat mij met rust
't eet eronder gewauëd: er zijn grote veranderingen op til
bij kein mee zij geweldj giejen'n weg: niet in te tomen
stoeffen kein iederiejen: je bent aan het opscheppen
dat es 't iejen en 't ander: iets geweldigs, groots
'n jaugd au ni op: blijf kalm
ter kein giej'n kauëd af: wees gerust, het zal niet gebeuren
op ne slag en ne kiejer: plots
bij mokt va zijn kluëten: agressief, ruzie makend
kom da tegen: dat moet je overkomen
wij gauën kot augen: wij gaan de boel op stellen zetten
z' ee weer eur kwintjen: ze is weer nukkig
da lupt goed af: valt mee, het kon erger zijn
madj au: ga uit de weg
aule mauëneschijn'n isj: af en toe
bij es ter mauns genoeg veur: hij is ertoe in staat
mokt da ge weg zijt: maak dat je weg komt
ze mokt van euren neus: ze is opstandig
bij ee veel noten op zijne zang: 't is een opschepper
bij peist datj'nd es: hij heeft een hoge dunk van zichzelf
bij zitj rap op zij pèjerd: hij maakt zich gauw kwaad
ik bleef mee de gebakken pèjer'n zitten: de gevolgen waren voor mij
't was me dauër e pikket: wat een warboel
mee imand en voor rijen: iemand frustreren, beledigen
bij eed en salauë gekregen: een uitbrander gekregen
ze doet er nog e skepken bovenop: zij overdrijft
tegen imand zijn skenen rijen: iemand frustreren, beledigen
gauët uit mijne schietlap: ga uit de weg
skitj er au nortoe: vlieg er op af
alé seg: toch niet waar, zeker
dat en zijn mij nog giejen stampen: dat is slecht nieuws, ophefmakend
stapp't af: ga weg
bij trèkt zijne stèjert in: hij krabbelt terug
z' endj uëg in eur sterre: ze is hovaardig

ruzie stoken: tot ruzie aanzetten
bij mokt va zijnen teauëter: hij praat agressief
ze tèrt deur: ze raaskalt, weet niet wat ze zegt
z'emmen liejelek tuisgaugen: de boel op stellen gezet
god uit mijn uëgen: verdwijn
uër wa da'k au zeg: ik sta erop
uërt dad af: wat een nonsens durft die uitkramen
tegen imand uituliegen: tegen iemand agressief te keer gaat
wat es me da veur it: reactie op een gebeurtenis
lupt nauër de vontjes: laat mij met rust
God weet waniejer: 't zal lang wachten zijn
't es den omgekierde wèjelend: wat gebeurt er vandaag de dag toch allemaal
pas op of ik pak au weirk af: ga weg of ik liquideer je
bij ee veel noten op zijne zang: 't is een opschepper
bij en kén mee zij zelven giejen'n weg: hij is zenuwachtig, agressief
'n zojje ni zeggen: hij is aan 't opscheppen
uërendol: van te veel lawaai
graulék: zeer erg
vaneiges: natuurlijk is het zo
ne flëeter: 'n slag om de oren
oaveregts: tegendraads
ik bén begost: ik ben begonnen
ürkt isj alier: luister eens
toet, toet dad ès zjust: beamen dat het juist is
stoeffen: bluffen
'n klej of nen drisj geven: een mep geven
zjiejever in pakskes: prietpraat
ramoeltje: drukte

Documentatiecentrum

Wij danken:

E.H. Deken Luc Soens, voor de regelmatige schenking van doodsberichten en bidprentjes van de recente overleden parochianen

Robert Lievens, Kerksken: Parochieregisters Denderhoutem en andere genealogische werken

Henry Welleman, Haaltert: oorlogsgedichten (WO I)

William Cobbaert, Liedekerke: bidprentjes

VVF, Aalst: bidprentjes

EEN FOTO VERTELT ZIJN VERHAAL

Vooraan: Willy De Grave, (zoon van Theo De Grave) en Elza De Deyn (x Alexis Van der Veken)

Midden: Julia De Deyn (echtgenote van Theo De Grave), Amandus De Deyn en echtgenote Marie Herreman en Antoinette De Pauw (moeder van Marie Herreman, weduwe van Jozef Herreman)

Achteraan: Elise De Deyn, André De Grave (zoon van Theo De Grave), Irma De Deyn, Clotilde De Deyn, Theo De Grave, Helene De Deyn (x Octaaf Baeyens) en Yvonne De Deyn

Foto genomen in 1925 bij een familiebezoek aan het gezin Amandus Napoleon De Deyn en Maria Delphina Herreman. Amandus baatte een slagerswinkel uit op de Hoogstraat en had 6 dochters. Hij werd geboren te Denderhoutem op nieuwjaarsdag 1870 en overleed te Haaltert op 05-04-1929. Zijn echtgenote werd geboren te Haaltert op 04-06-1875 en stierf er op 30-05-1955.

De familiefoto werd genomen tijdens één van de vele bezoeken van mijn ouders aan Amandus De Deyn. Amandus en mijn moeder, Maria Julia De Deyn zijn kleinkinderen van Pieter Jan De Deyn en Maria Jacoba Danneboom. Deze laatste haar betovergrootvader, Josephus Danneboom, was een Oostenrijks legerchirurg die na 1714 (Oostenrijkse periode-Verdrag van Utrecht) in Vlaams Brabant belandde.

Josephus Danneboom werd geboren in 1688 te Schlackenwerth (ten noorden van Karlsbad) in

Bohemen en stamt af van een Duits-Joodse familie. De familie was verbannen (of gevlucht) uit Duitsland naar Bohemen omdat ze er ongewenst waren of vervolgd werden.

De chirurg was niettegenstaande zijn joodse afkomst Rooms Katholiek, omdat dit de enige godsdienst was die gedogen werd door de Habsburgers. Protestanten of Joden moesten zich bekeren of het land verlaten. Dus, Amandus (Mantjen) De Deyn had een oud-grootvader uit Bohemen en verre voorvaderen uit Duitsland.

*Willy De Grave
Ninove*

GRASDUINEN IN DE 'VOLKSKUNDIGE KALENDER VOOR HET VLAAMSCHE LAND'

APRIL, GRASMAAND

*Mijnen naem Aperillis, veranderd in April,
Beteekent dat sig nu de aerde op'nen wil,
Om in de lentetyd de vrugtbaerbeyd te geven,
Door warmte naer den eysch, die al wat leeft doet
geven.*

De oorsprong van de huidige naam April is Aprillis, komende van 'aperire = openen', vermits 'in deze maand da aarde baren schoot opent om aan de planten en zaden lucht te geven, en zich met groen en bloemen te versieren.'

April wordt beschouwd als het zinnebeeld van jeugd en nieuw leven. De Romeinen beelden April uit door een vrolijke jonge man, dansend bij fluitspel.

De Germaanse volkeren wijdden haar aan Oстера, de godin van de lente, voor wie het lentefeest gevierd werd. April wordt ook gras-, eier- of paasmaand genoemd. Ook in de weerkunde wordt april vaak genoemd.

*'t Mag vroeg of laat zijn,
April wil kwaad zijn.*

*Mag het dauwen in April en Mei,
Wij zijn in Oogst en September blij.*

*Aprillen belderen maneschijn,
Zal den bloesem schaadlich zijn.*

*Droogen April
Dat en is niet der boeren wil.
Maar Aprilsche regen,
Daar is hun veel aan gelegen.*

*Aprille warm, Mei koel, Juni nat,
Vult den boeren schuur en vat.*

*Als April blaast op zijn boorn,
Is het goed voor gras en koren.*

*Aprilletje zoet,
Heeft nog wel eens een witten hoed*

'VERZENDERKESDAG'

"Op den eersten april
stuurt men de gekken waar men wil"

Over de oorsprong van dit gebruik is er wel onenigheid. Sommige zien er een zinspeling in, in het verzenden van Jezus naar Pilatus en Herodes. Anderen zoeken het in de geschiedenis. Lodewijk XIII zou de Prins van Lorreinen in het kasteel van Nancy opgesloten hebben. Ondanks een strenge bewaking was de cel op 1 april leeg, de prins vluchtte over de Maas. De Lorreinen hadden het over een vis die de koning wou opsluiten. De Fransen werden 'de wachters van de aprilvis' genoemd.

Een andere, misschien meer gegronde verklaring is dat in vroegere tijd het jaar op 1 april begon. Toen het jaar op 1 januari begon, bleef het geven van geschenken nog steeds in gebruik maar in plaats van waardevolle geschenken schonk men 'spotgeschenken of looze giften'.

Haaltertse gesneuvelden WO I en WO II

In het vorigr nummer ontbrak één gesneuvelde soldaat uit WO I, nl. Franciscus Van Durme.

Hierbij een invoegblad (blz. 70 a).

Onze verontschuldigenen hiervoor

HERINNERINGEN HELDERGEM

Klasfoto van de laatste twee jaren van de zusterschool in 1934 met E.Z. Leandra.

Vooraan: Rosine De Troyer, Irma Haegeman, Julia Beerens, Pauline Van der Haegen, Yvonne Pipar en Zuster Leandra

Midden: Julia Temmerman, Julia De Pelsmaeker, Paula Blondeel, Alice De Bodt, Georgetta Andries, Emilie Van de Wiele, Elodie De Court en Yvonne Stevens

Achteraan: Elza Haegeman, Juliette Allaer, Ph. Van den Neucker, Rachel Groebbens, Rachel Van den Dooren, Maria De Troyer, Maria Van den Stock, Elza Ascoop en Suzanne Van de Wiele

(Verzameling en info: Georgette Andries)

HERINNERINGEN KERKSKEN

De Standaard blokletterde op 5 januari laatsleden "Jeugd kiest weer voor de jeugdbeweging", wat uiteraard positief en hoopgevend is.

Zijn de dag van vandaag Chiro, Scouts, KSA/VKSJ in trek , in de 50-tiger jaren waren het vooral KAJ en VKAJ die succes oogstten. Uiteraard was dit sterk afhankelijk van de inzet van de plaatselijke verantwoordelijken. Op de foto een bloeiende VKAJ-afdeling in 1943.

1ste rij: Anna Baeyens, Clementine Van der Haegen, Irma Van der Haegen, Paula Van Opdenbosch, Maria Coppens, onderpastoor en proost E.H. Van den Bossche, Yvonne Schouppe, Mariette Dooremont, Julia Duym, Suzanne Baetens, Paula Coppens
2de rij: Suzanne D'Hondt, Simonne Gees, Estelle Gees, Adrienne De Meerteer, Suzanne Mook, Roza Hunninck, Martha Hunninck, Suzanne Goeman, Alma Impens, Paula Roelandt, Simonne Dooremont
3de rij: Paula De Smet, Clarisse Verbeken, Jeanna Raes, Jeanne Van der Eecken, Marie-Louise Reynaert, Helene De Rijck

IN MEMORIAM

ROBERT LIEVENS

Op kerstavond 2005 overleed onze ere-voorzitter veearts Marcel Robert Lievens, geboren te Kerksken op 2 maart 1922. Na de humaniora in het College te Geraardsbergen behaalde hij het diploma van veearts aan de universiteiten van Leuven en Gent. In 1956 huwde hij met Simonne Heereman en ze kregen twee kinderen.

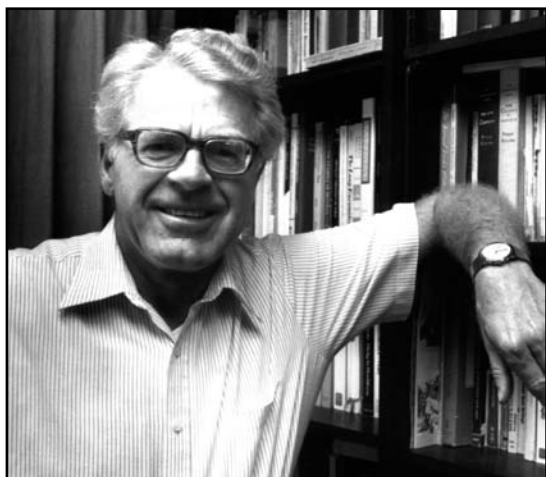
Hij werkte als zelfstandig veearts in onze regio en een aantal jaren maakte hij ook deel uit van de vleeskeuringinspectie.

Sinds 1980 ging zijn interesse uit naar de familiekunde. Hij was één van de eerste genealogen die de archieven van Buitenpoorters, Staten van Goed, Parochieregisters, Penningcohierren e.d. bewerkte en toegankelijk maakte voor de geïnteresseerden.

In 1980 was hij medestichter en drijvende kracht van de Haaltertse Heemkundige Kring en werd voorzitter tot 1994.

Robert Lievens was een zeer gewaardeerd iemand in de kringen van de Vlaamse Verenigingen voor Familiekunde.

Aan de familie bieden wij nogmaals onze oprechte deelneming aan bij het afsterven van een vriend, een gedreven persoonlijkheid en betrouwbare raadgever.

GUSTAAF VAN CROMPHAUT

Naar aanleiding van het plotseling overlijden van Terjodenaar Gustaaf Van Cromphaut (hij werd op straat getroffen door een fatale hersenbloeding en overleed enkele dagen nadien op 1 september 2005 in het Medical Center in Rockford, Illinois USA) schreef zijn goede vriend, Freddy De Schrijver een 'In Memoriam' in Liniaal (1).

'*Staafken van Berken de velomouker*' werd na briljante studies Professor aan de Northern Illinois University. Hij specialiseerde zich in de Amerikaanse literatuur (2). Wij geven enkele passages uit het artikel.

"Gustaaf was een bewonderde vriend. Hij was uitzonderlijk begaafd, en had het in zijn vakgebied dan ook ver geschopt. Toch bleef hij de bescheidenheid in persoon.

Hij was een geïnteresseerd lid van onze vereniging. Zijn roots lagen langs moeders kant in Nieuwerkerken. Zijn moeder, Julia Vijverman was afkomstig uit het Pennestraatje. Zij was de dochter van Victor Casemier ('Leiren') en Prudentia De Boeck.

Staafken, was natuurlijk zeer gekend bij ons en ook op Terjoden, waar zijn ouders woonden. Zijn vader, '*Berken de velomoaker*' had een fietsenzaak op de Geraardsbergse steenweg vlak bij '*de hoge brug*'. Er was eveneens een tankstation en tot aan de dood van zijn echtgenote was het er ook café.

Gustaaf was één van onze vooraanstaande Vlamingen in het buitenland. Alhoewel hij op en top Amerikaan was geworden bleef hij met Vlaanderen een vrij intens contact onderhouden. (Volgens mededelingen zou hij naar aanleiding van '100 jaar Terjoden' noch even naar zijn geboortedorp komen.)

Zijn familie in DeKalb en in Vlaanderen bieden wij nogmaals onze oprechte deelneming aan."

De Heemkundige Kring Haaltert sluit zich eveneens aan bij dit medeleven

1: Driemaandelijks tijdschrift van de geschiedkundige kring van Nieuwerkerken

2: Zie ook Mededelingen Heemkundige Kring Haaltert, 2004, nr 1

KERKSKEN-HAALTERT OMARMT ZIJN BEVRIJDERS:

Verhalen uit de herinnering van dorpsgenoten 1944-45 (III slot)

Inkwartiering 5th Battalion The King Scottish Borderers

In de herfst van 1944 was Walcheren de laatste hindernis bij het ontsluiten van de Schelde-monding. Het 5th Batalion, The King's Own Scottish Borderers werden op 1 november 1944 vanuit Breskens ingezet bij de landingsoperatie "Infatuate I". Ze streden er samen met de Belgische Brigade Piron bij de bevrijding van Walcheren. Op 3 november 1944 leden ze zware verliezen bij de bevrijding van Vlissingen.

Gedurende de maand november werd hard gewerkt om de scheldemonding van mijnen te zuiveren en op 28 november verwelkomde men met enig ceremonieel vertoon het eerste konvooi Liberty-schepen in Antwerpen. Op 1 december kon in Antwerpen opnieuw 10.000 ton goederen per dag gelost worden. De haven was in het verdere verloop van de strijd een belangrijk logistiek onderdeel.

Op 8 februari 1945 begon Montgomery "Operatie Veritable" ten zuidoosten van Nijmegen.

The King's Own Scottish Borderers staken er de Rijn over en bevrijdden de Achterhoek van Nederland. Daarna gingen ze richting Duitsland en op 26 april stopte hun opmars in de havenstad Bremen.

Begin juni 1945 werden ze vanuit Duitsland overgeplaatst naar Palestina. Tijdens deze tocht werd hen bij ons enige rust gegund.

*Kerksken - juni 1945 te gast bij de familie Arthur Gees - Julie De Leeuw Drieboek te Kerksken.
v.l.n.r.: Georges, Christiane Boeykens, Bill en Marc Mally*

Onder massale belangstelling en in euforie - de oorlog was pas in Europa beëindigd - werden deze Engelse (Schotse) soldaten met open armen ontvangen. Ze droegen een Schotse muts en iedereen was ervan overtuigd dat "The Royal Scots Fusiliers" van vorig jaar terug waren. Enkele meisjesharten begonnen sneller te kloppen en ze gingen op zoek naar hun "boyfriend". Verschillende gezinnen boden zich aan en ontfermden zich gastvrij over deze soldaten. Ze werden dan ook in de watten gelegd. In een gemoedelijke sfeer verbleven ze bij de families en werden aanvaard als één van hen!

In ruil brachten ze wel eens iets mee uit de legerkeuken. De was en strijk werd beloond met chocolade en chewing gum. De moeders waren bezorgd om het welzijn van hun dochters. Voor een nylonkous, corned beef of sigaretten werd er al eens gekust. Bevrijders zijn verleiders.

De soldaten voelden zich hier thuis. Ze hielden korte oefeningen en herstelden hun oorlogsmaterieel. Maar de harde discipline was er uit. De oorlog was voorbij. In Haaltert werden ze door Burgemeester de Sadeleer ingezet voor herstellingen aan het gemeentehuis. Om de soldaten te verstrooien organiseerde Luitenant T. Watson voetbalmatchen tussen de verschillende pelotons.

Bij het afscheid plande hij samen met Van Den Bruelle een grote match tegen Racing Haaltert. Tijdens de winterperiode werd in de Donkerstraat de weide van boer Van De Maele als voetbalveld gebruikt. Doch deze maakte nu bezwaar, daar zijn koeien op de weide graasden. Geen nood voor Luitenant Watson. Vergezeld van een tolk trok hij naar Van De Maele. Na een korte discussie, rondsde hij het gesprek als volgt af: *"Indien je niet akkoord bent wordt je weide opgeëist als parkeerplaats voor de militaire voertuigen"*. Deze zachte druk hielp en de volgende zondag 22 juni 1945 werd er een heuse wedstrijd tussen de Schotten en Racing Haaltert georganiseerd.

De Schotten verzamelden op het dorpsplein, allen in kiltrok. Met doedelzakspelers op kop trokken de Schotten naar het voetbalveld. De plaatselijk ploeg vertrok van het voetballokaal "Bij Celle zjef" op de Hoogstraat. De match was een echte attractie en genoot ruime belangstelling. Wie gewonnen heeft ?? De match werd besloten met een taptoe, schotse dansen en een groot volksfeest.

Volgens onze informanten, waren de jonge mannen van bij ons wel blij, dat de "Schotten" de volgende week vertrokken.

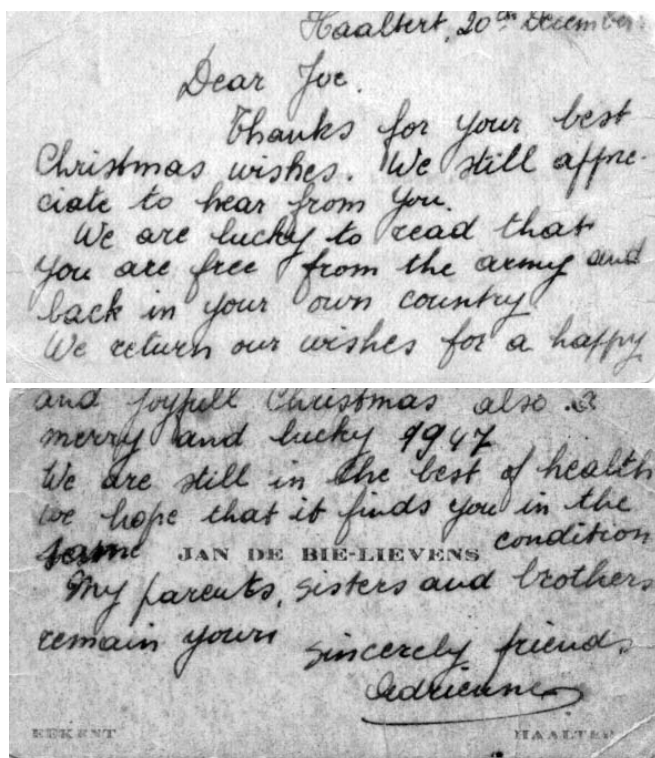
Inkwartiering 2de King's Shropshire Light Infantry Regiment (3de Brits Leger)

Het 2de King's Shropshire Light Infantry Regiment maakte deel uit van de 185ste Infanterie divisie en landden op 6 juni 1945 (D-day) in Normandië op Sword Beach.

Op zondag 19 augustus 1945 werden ze tijdelijk ingekwartierd in Kerksken, Haaltert en Welle.

Hier werden ze als helden ontvangen. De soldaten beleefden hier na één jaar eindelijk rust. Midden september werden ze overgebracht naar Palestina waar het huidige Joods-Palestijns conflict was losgebarsten.

In 2004 arriveerde een merkwaardige Engelstalige brief bij de familie De Bie in Haaltert.

Het adreskaartje van de familie Jan De Bie - Elisa Lievens, Ekent, Haaltert waar Joe in 1945 verbleef.

Beste Joe,

Dank je voor je kerstwensen. We waarderen het nog steeds zeer dat we van jou iets horen.

We hebben geluk (sic) te lezen dat je vrij bent van het leger en dat je terugbent in je eigen land.

We sturen je evenzeer wensen voor een gelukkig en vreugdevol Kerstmis en een zalig en gelukkig 1947.

Wij verkeren nog steeds in goede gezondheid en hopen dat bij jou ook zo is.

Mijn ouders, zusters en broers blijven jouw oprechte vrienden.

Adrienne.

“Ik veronderstel dat deze brief na al die jaren een verrassing zal zijn, maar toen ik een tijdje geleden thuis door een aantal documenten bladerde, kwam ik uw kaartje tegen. Ik dacht: ik schrijf jullie om jullie te bedanken voor die heerlijke herinneringen.

Herinneren jullie mij nog? Ik verbleef korte tijd in jullie dorp toen ik even weg was van de frontlijn. (...) Op een avond nodigden jullie mij uit voor het avondeten. Het was varkensvlees met erwten, ik weet het nog goed! (...) Ik ben nu 82. De tijd vliegt! (...)

Joe, the English soldier”.

Wie was die Joe, die Engelse soldaat, die nu schreef vanuit Australië?

Hij heette Joseph Barnes en maakte deel uit van de 2de King's Shropshire Light Infantry (British Third Division). Op 6 juni 1945, D-Day, landde Joe op Sword Beach in Normandië. „We landden vroeg in de ochtend en rukten meteen op naar Caen, maar we werden opgehouden door de 21ste Panzer Divisie van de Duitsers. Na een tijd konden we door hun verdedigingslinie breken en verder oprukken. In Caen hebben we een tijd man-tot-man gevechten moeten leveren vooraleer we de stad helemaal konden heroveren.”

De Britten rukten verder op en trokken zegevierend door ons land. Op 25 september 1944 kwam er in Nederland tijdelijk een eind aan die opmars met het mislukken van de Operatie Market Garden. Joe Barnes en zijn 2de King's Shropshire Light Infantry brachten de winter door bij onze noorderburen. “De frontlijn lag bij Venlo”, herinnert Joe zich. “Nu en dan zonden we nachtpatrouilles uit die moesten proberen door de Duitse verdediging te breken.”

Met Operatie Veritable bracht veldmaarschalk Montgomery op 8 februari 1945 het front terug in beweging. Op 1 maart stak de 2de King's Shropshire Light Infantry de Maas over en werd Venlo bevrijd. Joe Barnes trok verder en op 24 maart kon hij nabij Wesel de Rijn oversteken. Joe's tocht door Duitsland eindigde aan de Weser in Minden (Westfalen). „Het vechten eindigde en we werden een bezettingsleger... Tot de tijd kwam om naar huis te gaan.” Even nog vreesde Joe dat er een andere opdracht aankwam: “Ze hadden ons gezegd dat we naar het Verre Oosten zouden moeten, om tegen de Jappen te vechten. Maar de Amerikanen dropten hun atoombom, en toen waren wij er niet meer nodig.”

De terugtocht naar huis werd goed voorbereid. Op maandag 6 augustus 1945, ontving burgemeester de Sadeleer van Haaltert captain Targett van de “2de King's Shropshire Light Infantry” voor het inkwartieren van maar liefst duizend soldaten en veertig officieren die op de terugweg waren naar Groot-Brittannië. Ze werden verdeeld over Haaltert, Kerksken en Welle. Tijdens de daarop volgende dagen zochten de veldwachter en

enkele Britse officieren bij de bevolking naar onderdak. Er werd beslist dat de inkwartiering op vrijwillige basis zou gebeuren en dat de soldaten hun slaappleaats zouden betrekken zonder de leefvertrekken van de gastgezinnen te betreden. Bij families die wel ruimte, maar geen bedden hadden voor extra logement, werden metalen bedden geleverd. Met een stuk krijt werd op de gevel van de huizen het aantal beschikbare slaappleaats genoteerd. Om de communicatie te bevorderen werd gezorgd voor vertalende woordenboekjes.

Joe, the English soldier - Haaltert, augustus 1945

Op zondag 19 augustus kwamen de soldaten aan. Ze waren rijkelijk beladen met goederen die ze in Duitsland hadden buitgemaakt. Ze dienden als geschenk of werden verkocht voor een luttel prijsje.

“Ik denk dat we net na het Scottish Regiment in Haaltert aankwamen”, schrijft Joe. “Ik weet in elk geval dat mijn peloton niet in het dorpscentrum werd ingekwartierd. Samen met twee anderen kwam ik terecht op de boerderij waar Adrienne, haar moeder, haar zus en haar broer Joseph, woonden.”

“Ik weet nog dat Joseph heerlijke wafels bakte in een wafelijzer dat hij in de stoof legde.”

Elke dag luisterden de Britse soldaten naar het radionieuws van de BBC. Elke dag ook kregen ze lekker eten. Geen veldkeuken meer, maar een echt diner bij Vlaamse gastgezinnen. Velen deden ook de was voor “hun soldaten” die daarvoor grote vierkante blokken zeep bezorgden. Meisjes die het bed van de soldaatlogé opmaakten, of zijn strijk deden, werden beloond met chocolade of sigaretten.

Eind augustus 1945 was het de eerste na-oorlogse kermis in Haaltert. Het werd een groot feest, niet alleen voor de plaatselijke bevolking, maar vooral voor de Britse soldaten. De meeste hadden snel hun ‘girl’ met wie ze kermis konden vieren...

Sommige ouders maakten zich, terecht, zorgen. De situatie liep soms uit de hand en werden er straffen opgelegd. In de kelder van de melkerij op de Houtmarkt werd daarom een ‘cachot’ ingericht. Voor een herberg met enkele jonge dochters werd een bord ‘Out of bounds for all soldiers’ (Verboden terrein voor alle soldaten) aangebracht.

Soldaten werden verliefd op meisjes van de streek (en omgekeerd). Het afscheid, ergens in september 1945, deed dan ook pijn. Joe Barnes: *“Helemaal erg was dat wij dachten dat we naar huis konden. In de plaats werden we naar Palestina gestuurd om te vechten tegen Joodse terroristen.*

Na mijn demobilisatie vond ik mijn draai niet”. Zegt Joe. “Na al die jaren in het leger... Ik besliste dan maar om zeeman te worden. Een paar jaar lang heb ik de wereld rondgereisd. Uiteindelijk ben ik getrouwd en in Rockingham in Australië beland. Hier wonen we nu al 35 jaar, en onze gezondheid is oké, op enkele kleine probleempjes na. Zo zijn de gewrichten in mijn vingers nogal stijf, waardoor schrijven moeilijk wordt...”

Stijve knoken hebben Joe niet tegengehouden brieven te schrijven naar Haaltert. Zelfs schreef hij een gedicht over het wederwaren van het 3de Britse Leger waartoe zijn eenheid behoorde. Hij wenste uitdrukkelijke zijn groeten en dankbetuigingen over te maken, *“aan u en aan het Belgische volk. God bless.”*

Joseph Barnes in zijn huidige woonplaats: I Quamby Place Western Australia

De Britse Derde Divisie

dan nog zal iemand het verbaal vertellen

*wanneer
wanneer dan deze oorlog eindelijk voorbij zal zijn
en de geweren niet meer razen maar roesten
en de dapperen van weleer
die vechten en winnen
onder de flarden van kapotgeschoten vlaggen
naar hun heimat weer marcheren
en tirannen in hun bunkers zijn versmacht*

*wanneer het graf van hij die wacht
van hij die met ons medeleven is omkleed
van hij die onverschrokken leed
in Monty's Pantserschip
gelegd heeft, nauwelijks gedeeld*

dan nog zal iemand het verbaal vertellen

*op D-Day varen ze
verlaten lief en vaderland
verbijten zich op amper
nog een strand waar meters
met een bloedstreep worden aangeduid
op weg naar Caen of Oustrebam
wie is die man
die vijand wordt genoemd
en die vandaag gedoemd*

dan nog zal iemand het verbaal vertellen

*wanneer ze verder naar Coumont
naar Vassey en naar Vire
de kameraden in eenzelfde roes
kreperen zien
als vallende sterren
aan nergens meer een firmament
en desondanks nog verder schrijden
dan nog zal iemand het verhaal vertellen*

*wanneer de demon
gevangen in zijn eigen val
uiteindelijk toch knielen moet
en vluchtend over dijken
nauwelijks nog weet heeft
wie de Marsgod was*

dan nog zal iemand het verbaal vertellen

*van Warwickshire en Lincolnshire
van Middlesex en Shropshire
van Lancashire en Yorkshire
van Norfolk ook
van overal in Schotland
van rozen en van zonen
van klaverland en doden*

dan nog zal iemand het verbaal vertellen

van mannen, belden, dood en levend

*glorieus in de onsterfelijkheid
wier namen nooit vergeefs
gebeiteld zijn in steen en hart
wier namen steeds verbonden zijn
met vrijheid die ze zuur bevechten
met vrijheid die een korps
met fierheid heiligt
de Britse Derde Divisie*

en dan nog zal iemand het verbaal vertellen

*rudi de koker
(naar de tekst van Joseph Barnes)*

Dodelijk ongeval met legervoertuig

Recht tegenover 't Soepkot woonde hij, Herman Schouppe. Het 'Soepkot' was de toenmalige parochiezaal van Kerksken, zo genoemd omdat Winterhulp er aan schoolkinderen en aan werklozen een dagelijkse portie soep bedeelde. Het Britse leger gebruikte de zaal ook als depot voor de bevoorrading van de soldaten die in Kerksken waren ingekwartierd. Tevens was er een veldkeuken in ondergebracht. Herman Schouppe, zontje van Frans en Anna Herremans, werd in juli 1943 getroffen door kinderverlamming. Hij was toen 9 jaar. Na een pijnlijke revalidatie kon hij terug naar school. In 't Soepkot kon de jeugd haar hart ophalen. Te midden van de soldaten viel er steeds wat te beleven. Of te jatten. Een motorbril, "mica", sigaretten, chocolade, of zeep. En Herman sluisde

*Herman Schouppe , zontje van Frans en Anna Herremans.
Geboren te Kerksken 5 juni 1934 en overleden op 3 september 1945*

vrolijk door naar zijn vriendjes. Lieveving van de soldaten was hij. Twee waren bij hen ingekwartierd. Op 31 augustus 1945 reed een legervoertuig achterwaarts de binnenkoer van de parochiezaal op, en nam een deel van de muur mee. Herman werd zwaar gekwetst van onder het puin gehaald. Joe, de chauffeur, droeg de knaap naar huis. Drie dagen later, op 3 september, overleed hij in de armen van Joe. 3 september 1945, dag op dag een jaar na de bevrijding van Kerksken.

Enkele maanden later overleed ook de vader van Herman, na een ongeval met de bierwagen van brouwerij Safir.

Vriendschap voor het leven

Er zijn tijdens de inkwartiering van de Engelse soldaten in 1945 vriendschappen en liefdes ontstaan. Zelfs een viertal huwelijken werden de volgende jaren ingezegend.

Brieven schrijven was nadat ze waren vertrokken het middel bij uitstek om contact te houden.

Dat was niet altijd evident, want wie kon er nu Engels schrijven? Praten, ja, een beetje. Maar schrijven? Wie Engels kende werd aangesproken om te helpen bij het vertaalwerk: vertalen van de ontvangen brief, en vertalen van het antwoord.

V.l.n.r. Suzanne Fonck, soldaat Billy; Yolande Verbaevert, Julia Fonck, soldaat Pady; Livia Verbaevert en links op de achtergrond Maria Goossens.

Toen vorig jaar soldaat Frank Griffiths in Engeland overleed, werd in de plaatselijke kranten melding gemaakt van zijn militair verleden en van zijn blijvende vriendschap met zijn gastgezin van toen: de familie Arthur Fonck-Maria Goossens uit de Hollestraat te Kerksken.

Nabeschouwing

Na de publicatie van Kerksken - Haaltert omarmt zijn bevrijders (I) nr 1 jrg. 25 - 2005, kregen wij nogal kritische bemerkingen over het verslag van het bezoek van Maarschalk Montgomery in Kerksken.

Vooraf volgende passage werd in twijfel getrokken: *“De soldaten zakten wel af naar de steenweg om de doortocht te zien. Zij die evenwel in de buurt waren ingekwartierd, gingen binnen om Montgomery toch niet te moeten groeten. Anderen verdwenen achter boek en kant. Een harde kern onder de leiding van Hugh Dillon, keerde zich ostentatief met de rug naar de bevelhebber.”*

Vóór ons onderzoek waren wij eveneens overtuigd van het tegenovergestelde. Doch talrijke getuigenissen, vooral van jonge mannen, bevestigden ons steeds het verhaal van Jan Baeten en zijn schoonbroer Hugh Dillon.

De Heemkundige Kring “Heemschut-Lede publiceerde in zijn Jaarboek 2005 een boeiende bijdrage: “Zestig jaar geleden eindigde W.O. II”. Hierin werden ook gedeelten van het dagboek van Lt. Steve Staveley opgenomen. Wij vinden het nuttig hierbij Lt. Steve Staveley zijn verhaal van 16 maart 1945, tijdens bezoek van Maarschalk Montgomery aan Lede weer te geven.

Wij denken dat het volgend verhaal van Lt. Steve Staveley ons inzicht geeft in de houding van de harde kern rond Hugh Dillon.

Nota's en Dagboek van Lt. Steve Staveley

Deze Engelse luitenant verbleef in het voorjaar 1945 in Lede. Door omstandigheden geheel buiten zijn wil om is Lt. Steve Staveley de officier die in Lede de honneurs waarnam bij het bezoek van de opperbevelhebber Maarschalk Montgomery. Een gebeurtenis waar hij zeer sterk van onder de indruk was en die hij uitvoerig beschreef in zijn dagboek.

“16 maart: - We had been warned... We waren vooraf verwittigd dat Field Marshal Montgomery deze vrijdagmorgen een formeel bezoek zou brengen aan ons bataljon. Eén ding was zeker. Monty was niet erg populair zowel in onze algemene divisie als in ons eigen bataljon. Daar waren vele redenen voor, maar de belangrijkste voor ons was toch wel dat we vonden dat hij te weinig aandacht schonk aan onze eenheid. Onze Commanding Officer Lt. Col. Pope wilde hem liever niet ontvangen en bleef in bed met de griep. (zo zei hij toch..) Onze tweede hoogste officier was op missie in Dunquerque en de majoor lag nog in het hospitaal na zijn treinongeval. Ook andere hoge officieren wilden zich niet laten zien.

Dus werd van ons verwacht dat wij de manschappen verzamelden in een grote vierkantsformatie aan het gemeentehuis van Lede. Ook de Leedse burgers waren er in een zeer groot aantal en met hun nationale vlaggen. Er was grote opwinding onder de menigte en we hadden de grootste moeite om de weg vrij te houden.

Uiteindelijk arriveerden een aantal motorrijders in een grote stofwolk met in hun midden de Field

Lede - Vrijdag 16 maart 1945: Maarschalk Montgomery in gesprek met Lt. Steve Staveley

Marshall himself rechtstaande op een verhoog in de laadbak van een Willy's jeep. Hij wuifde als een echte held naar de juichende mensen die enthousiast met hun vlaggen zwaaiden.

De manschappen van ons bataljon echter sisten tussen hun tanden en begonnen een eentonig booooh geroep. De jeep stopte en met een strenge blik keek Monty in onze richting. Hij had onmiddellijk door dat er iets mis liep. De Belgen zwegen nu verbaasd en wachtten af.

Monty keek recht in mijn richting en riep :*"I want to speak to that officer there.*

wil spreken met die officier daar... " Ik keek rond, maar niemand durfde antwoorden. Monty blafte "...die lange officier met de groen muts..." Ikzelf droeg de groene K.O.Y.L.I. officier fore-and-after en wist nu zeker dat hij mij bedoelde. Ik marcheerde naar de jeep en na een wederzijdse militaire groet begon een mondelinge conversatie die ik nu nog bijna woordelijk kan herhalen:

Monty: *"Waar is uw Commanding Officer?"*

Ik: *In bed with the "flu'sir"*

Monty: *"Waar is de tweede in bevel?"*

Ik: *"In Dunquerque voor een missie sir."*

Monty: *"Waar is de Eerste Majoor?"*

Ik: *"In het hospitaal na een treinongeval sir."*

Monty: *"Ik zal het maar met u moeten doen!"*

Ik: *"Yes sir."*

Monty: *"Waarom groeten de mannen niet?"*

Ik(ongerust): *"Dat heeft te maken met hun verlof sir."*

Monty: *"Welk verlof?"*

Ik: *"Ze hebben in lange tijd geen verlof meer gehad en zijn bang om naar een nieuwe strijd te moeten zonder eerst thuis geweest te zijn."*

Monty: *"Ze zullen allen verlof krijgen voor ze in actie komen."*

Ik: *"Thank you sir."*

Monty: *"Zeg aan al uw officieren dat ik een vergadering beleg voor alle Brigade officieren vandaag om 14.00 uur in the Lede cinema." (nota:vermoedelijk was dit zaal Patria)*

Ik: "OK sir."

Na terug onze militaire groet gewisseld te hebben, deed de Field Marshal teken naar de leider van zijn escorte en zette zich neer in de jeep. Onmiddellijk begonnen de Belgen terug te juichen en met hun vlaggen te zwaaien. De motorrijders draaiden hun Nortons en ze verdwenen met een hoge snelheid terug in de richting waar ze vandaan gekomen waren. Ikzelf stond nog een tijd te trillen op mijn benen.

Terloops toch dit; Het was compleet gek van de man om ons te beloven dat we snel in verlov konden gaan. Er waren immers reeds berichten binnen gekomen dat we zeer binnenkort moesten verder trekken naar Duitsland.

De parade voor het gemeentehuis werd ontbonden en ik keerde terug naar ons hoofdkwartier met het hoopvolle nieuws. Ik bracht verslag uit bij onze Commanding Officer Lt. Col. Pope (niet aan zijn ziekbed want hij bevond zich in de mess!). Alle officieren werden verwittigd en om 13.45 uur zaten we in de filmzaal van de cinema te wachten op de voorstelling. En wat voor één...

Monty en zijn begeleidende staf stapten op het cinema podium en wij sprongen in de houding, iets wat niet gemakkelijk was tussen die cinemastoele. Monty stond in het midden in het lichtschijnsel dat rechtstreeks uit de projectieruimte kwam. De lichten beschenen ook een grote spectaculaire kaart van Noord-Europa. Hij hield een lange stok en terwijl hij sprak gaf hij voortdurend aanwijzingen op de kaart. Hij legde alle bewegingen en posities uit die mogelijk waren en leidde de vergadering met krachtige hand en zeer zelfverzekerd. Wat men ook mag zeggen van de man, hij straalde die namiddag vertrouwen en intelligentie uit. Veiligheidsprocedures werden besproken en hij drukte ons op het hart om zorg te dragen voor onze mannen. Wij allen waren sterk onder de indruk en verlieten de vergadering in de zekerheid dat de leiding van de komende operaties in geen betere handen konden zijn en dat de totale overwinning voor ons lag.

Om dit voor mij ongelooflijke bezoek af te sluiten toch nog één anekdote.

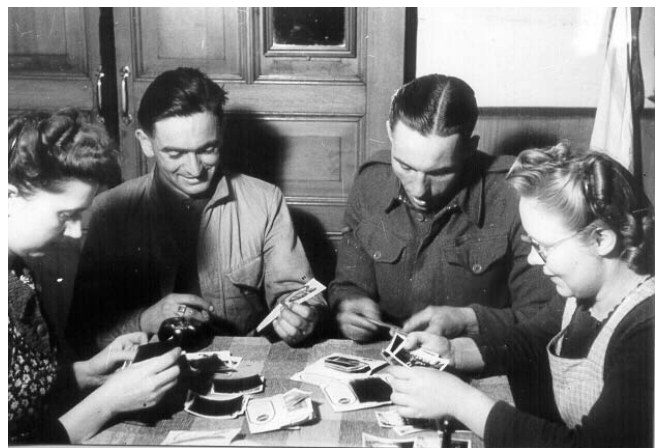
Een van de Belgen heeft een zeer goede foto genomen van Monty en mij, terwijl hij me het hierboven beschreven kruisverhoor afnam. Deze foto werd vergroot en opgehangen in het gemeentehuis van Lede als herinnering aan dit historisch bezoek. Mijn Belgische vrienden verzekerden me dat vele Ledenaars die de foto zagen hangen, zich afvroegen: "Wie is die man die aan het praten is tegen Steve?..."

Luitenant Steve Staveley vertelt in zijn dagboek verder over de gevechten in Duitsland en over de periode na de oorlog.

Steve en zijn echtgenote leven nog. 61 jaar na de bevrijding spreekt hij nog vol lof over de Leedse bevolking. Op zondag 26 maart 2006 is Lt. Steve Staveley eregast bij een herdenking in het gemeentehuis te Lede, op uitnodiging van de Heemkundige Kring en het Gemeentebestuur.

Met dank voor de vele verhalen, informatie en foto's

Wij danken vooral de Familie De Rijck. Door de lens van fotografen Marcel en Albert werden deze historische artikelen opgefrist met soms unieke foto's zoals de grote groepsfoto bij het afscheid van The Royal Scots Fusiliers (Woestijnratten) en het bezoek van Maarschalk Montgomery. Tevens ontwikkelde de familie De Rijck alle foto's van de soldaten. Zelfs de ingekwartierde soldaten hielpen hierbij.

Vl.n.r. Marguerite Abbeloos (echtgenote Marcel De Rijck); soldaat Jack ; soldaat Harry en Maria Reynaert bij het verpakken van foto's

Ook dank aan:

Jan Baeten; Joseph Barnes, I Quamby Place, Rockingham Park 6168, Western Australia; Lisette Beeckman; Jos De Cock Groot-Bijgaarden; Rudi De Koker, Lede; Fotograaf Mark De Rijck, Gabriel De Sadeleer, Brussel; Dirk D'Haese, Heemkundige Kring Lede; Maurice Elskens; Julia en Suzanne Fonck; Paula en Robert Gees; Roger Herremans; Lt. Col. CGO Hogg, Regimental Secretary, The King's Own Scottish Borderers; Elie Schouppe; Esther, Oscar en Robert Van Den Driessche en Robert Welleman.

Joris De Kegel

'REPLACEMENTEN' BIJ DE LOTING

Gedurende de Franse overheersing werd in 1798 de gehate 'conscriptiewet' ingevoerd die alle jongelingen verplichtte in dienst te treden in het Franse leger. In Vlaanderen groeide hevig verzet tegen deze wet en dit leidde tot de Boerenkrijg.

In 1799 werd door loting het definitieve aantal dienstplichtigen vastgesteld. De diensttijd bedroeg soms meerdere jaren, wat in bepaalde situaties geen sinecure was.

Later werd de wet gewijzigd en liet men ook de vervanging of het 'remplacement' toe. Gegoeude 'ingelote' jongelingen verkochten hun lot aan een minder bedeelde. De uitkoopsom kon tot 1600 fr. oplopen, een niet onaardig kapitaaltje destijds. Volgens berekeningen van Prof. C. Vandenbroeke stegen de lonen van 1810 tot heden met ongeveer 75.000 %, wat wil zeggen dat 1600 fr. in 1810 zou overeenkomen met ong. 30.000 euro (1). De 'verkoper' diende eveneens een bedrag te betalen aan de Ontvanger van Registratie en een bepaalde som te storten in de kas van het korps waar de plaatsvervanger ingelijfd werd, dit om de kleidij en de uitrusting te bekostigen. In sommige gevallen gaf de verkoper ook goederen in natura, vb. voedingswaren voor het onderhoud van de thuisblijvende vrouw en kinderen.

Dra bleek dat deze onsociale maatregel vooral de minst bedeeden van de maatschappij trof. Het waren vooral vrije beroepen, welgestelde landbouwers en ambachtslieden die hun zonen liever thuis hielden in plaats van de jarenlange afwezigheid.

Bij een 'afkoop' van het gunstige lot werd een 'Akte van vervanging' opgesteld op het kantoor van een notaris. De notaris las de voornaamste artikelen voor uit het wetboek, o.a.: Artikel 97: "Tot plaatsvervangers zullen geen andere personen toegelaten worden dan

ingezetenen die op de eerste januarij van het jaar dat de ligting plaats heeft, hun 24ste jaer zullen zijn ingetreden en het dertigste nog niet hebben bereikt, ten ware zij reeds hadden gediend, in welk geval zij, even als de vrijwilligers, tot den ouderdom van 35 jaaren toe, zullen worden aangenomen."(2)

Ook wees de notaris op het feit dat bijvoorbeeld bij desertie van de plaatsvervanger: "De verantwoordelijke militiaen moest in persoon dienen of eenen anderen plaatsvervanger leveren:

- *indien de eerste plaatsvervanger deserteert;*
- *indien hij weggezonden wordt voor slecht gedrag;*
- *indien hij tot afstraffing wordt veroordeeld;*
- *indien de plaatsvervanging geschied is bij middel van valsche stukken."*

Vanaf 1819 waren de akten meestal vergezeld van een 'signalement'. Lengte, haarkleur, kleur van de ogen, vorm van de kin en gelaat, wenkbrauwen, i.a.w. alle herkenbare lidtekens kwamen aan bod.

Het bepalen van de lengte bracht nogal wat vergissingen met zich mee. Volgens de wet van 8 maart 1800 (17 ventose jaar VIII) moest men minstens één meter 65 cm zijn (vijf voet en één duim). Het metriek stelsel werd ingevoerd in 1795, maar in het Ancien Régime werd nog met voeten, palmen en duimen gerekend (een palm was de breedte van de handpalm, en de duim de lengte van dit lichaamsdeel). Er gingen 10 duimen in een voet. In 1816 werd getracht komaf te maken met de verschillende maten. De basis voor de nieuwe maat werd de 'elle' en in 1817 werden de precieze maten vastgesteld, de el werd de meter, de palm het tiende ervan, de duim het honderdste en de streep het duizendste. De verwarring was nu compleet. Velen gebruikten de nieuwe namen maar met de oude lengte! (3)

De vervanger werd normaal gezocht door de ouders van de miliciens, maar ook gespecialiseerde agenten boden zich aan om betrouwbare vervangers te zoeken. Zo richtte 'Agent van Affaires en Proprietaris J. De Meyer' zich tot de geïnteresseerden: "...Belast zich met het stellen van Remplacanten voor den militie-dienst, en waerborgt voor desertie, wegzending van het korps of alle andere oorzaken welke kunnen bestaan. Met diegenen, welke het zoo begeeren, gaet hij accorten aen voor de loting, om voor hen te loten daer in of uyt, stellende bij, eenen Remplacant voor hen die in het lot vallen, mits deze accorten te voor-en schriftelijk te hebben gemaakt."

In het Aalsterse was eveneens een zekere François Antoine Steleman (Erembodegem) actief als “Agent in Militaire Remplacementen” omstreeks 1850.

Onder deze ‘agenten’ waren er natuurlijk charlatans en de onregelmatigheden stapelden zich op. De Franse overheid had de handen vol om misbruiken tegen te gaan. Een schrijven gericht aan de burgemeesters maakte dit duidelijk:

‘Ik ben ingelicht dat personen die handel drijven in het leveren van plaatsvervangers aan de lotelingen, in het bezit zijn van geboorteakten van personen die niet meer te plaatse wonen of reeds overleden zijn, met het voornemen deze documenten te gebruiken voor personen, met wie zij een bepaalde som overeengekomen zijn, en deze onder een geleende naam te gebruiken om als vervanger aan te bieden. Om dit te voorkomen moet iedere loteling die zich wenst te vervangen voorzien zijn van zijn eigen geboorteakte met onderaan een verklaring van de burgemeester, dat het uittreksel van toepassing is op de bewuste persoon, dat hij de gemeente sinds die datum bewoont, dat hij voldaan heeft aan de militiewetten, dat hij niet afgekeurd is geweest, dat hij tot geen enkel korps behoort, dat hij van onberispelijk gedrag is en dat hij (de burgemeester) geen weet heeft dat bedoelde persoon nog als plaatsvervanger opgetreden heeft.’ (4)

In 1909 werd een nieuwe militiewet goedgekeurd door koning Leopold II, waardoor loting en vervanging werd afgeschaft. Hevige discussies tussen conservatieve katholieken onder leiding van Charles Woeste en de democratische vleugel van de partij gesteund door enkele linksen ging deze wet vooraf. Met de goedkeuring van de nieuwe wet werd een punt gezet achter een spraakmakende en kleurrijke periode die soms gepaard ging met dramatische toestanden. (5)

In de literatuur kunnen wij ook de sfeer opsnuiven van deze toch wel belangrijke gebeurtenis voor de jonge lui en hun omgeving. Hendrik Conscience vertelde het boeiende verhaal van soldaat Jan die ‘het slechte lot’ trok en dienst nam in het leger. De verfilming door Roland Verhavert van de roman met Jan Declair in de hoofdrol is een meesterwerk. Ook in het boek van Warden Oom ‘De reis door het leven’ beschrijft de auteur zijn eigen lotingdag: “...ik kwam bijna geheel achteraan en stond er als hete kolen, de zenuwen gespannen, snakkend achter lucht en beweging, doch ingesloten tussen de andere jongens in de hitte van de volgepropte zaal...Eindelijk werd mijn naam afgeroepen en stapte ik duizelig toe, dopte mijn hand in de trommel en greep een rolleke, dat doorgegeven werd. Ik zag niets meer. Nummer 108 klonk het. De gendarmes wezen mij de uitgang, ik stapte uit de zaal en verscheen op het perron. Wardje, proficiat, riepen vrienden.

Onze werkman greep mijn nummer en rende naar ons hof gevolgd door een bende bierdorstigen. De

ongelukkigen die een laag nummer trokken werden voor de Keuringsraad gebracht die beslisten over de geschiktheid van de kandidaat militair...”

Ook de dag van ‘de Algemeene Aanteekening’ van de lotelingen welke aan de militieklas van het volgende jaar moesten deelnemen was veelal een dag van overmatig drankgebruik en messengevechten. Het Haaltertse gemeentebestuur schafte de bewuste dag af en organiseerde vier zitdagen in het gemeentehuis waarop de opgeroepen jongelingen zich dienden aan te bieden. Deze maatregel stuitte bij veel jonge mannen op verzet en de onlusten bleven niet uit: “In Haaltert bestaat sinds vele jaren, het gebruik binst de maand December eenen dag vast te stellen voor de algemeene aanteekening der lotelingen welke aan de militieklas van het volgende jaar moeten deelnemen. Deze dag was gewoonlijk een dag van baldadigheden, verwoesting, schending van eigendommen en messengevechten.

Ten einde die ongevallen te doen voorkomen, had het Gemeentebestuur den maatregel genomen, den aanteekeningsdag af te schaffen en hem te vervangen door vier zittingen in het gemeentehuis, zijnde iederen Woensdag der maand december; op welke dagen zij zich mochten aanbieden. De afkondiging dezer beslissing verwekte misnoegdheid bij zekere lotelingen, en deze bitsten de anderen op om zich gezamenlijk ten Gemeentehuize aan te bieden, als manifestatie tegen den wijzen maatregel door het bestuur genomen.

Deze veranderingen moesten niet aangevangen worden voor het gemak van gemeld bestuur; maar werden na overleg slechts vastgelegd om vele familiën verdriet en ongelukken te sparen die veeltijds uit de wanordelikheden van dezen dag voortsproten.

Woensdag 7 december, rond 2 uren namiddag, begon de samenkomst en weldra doorkruisten zij zingend de straten onder het plegen van allerlei baldadigheden en mishandelingen van mensen en dieren. Rond 5 uren brachten de woestelingen verscheidene messteken toe aan een makker. Onnoodig erbij te voegen dat deze woeste dagen weeral menige traan aan de bloedverwanten der getroffen jongelingen zullen

ontrukken. Zullen de ouders nu in het vervolg beter begrijpen dat deze maatregelen genomen werden, niet om aan hunne zonen eenen dag van vermaak te onttrekken, maar om aan hun zelve en aan hunne kinderen de droeve gevolgen te vermijden die gewoonlijk deze plichtvervullingen medebracht.

Dat de opbitters het wel overleggen en in het toekomende zullen zij met de Gemeenteoverheid samen spannen om deze onheilen te helpen voorkomen.” (6)

Bij de vorming van het ‘*nieuwe België*’ in 1830, nam de regering zonder grote wijzigingen het Franse systeem van de plaatsvervangings over.

Het aantal lotelingen was afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente. Haaltert en Denderhoutem leverden elk ongeveer 70 dienstplichtigen. De veldwachter begeleidde de jongelingen naar het ‘lotinglokaal’ te Aalst. Na de loting werden de nummers vastgesteld op hoed of jas en kon de kermis beginnen. Alle cafés op de weg naar Haaltert werden aangedaan en het hoeft niet gezegd, in welke toestand zij het dorp bereikten. Baldadigheden en vechtpartijen waren schering en inslag en regelmatig diende de gendarmerie in te grijpen om de orde te handhaven.

Een lange zoektocht in de archieven van notarissen die in de periode vóór 1909 in Haaltert resideerden ontdekten wij enkele ‘*remplacementsakten*’.

Josephus Lauwereys – Benoni Goens (7)

Op 30 mei 1815 verschenen op het kantoor van notaris Livinus van Mullem te Sint-Lievens-Esse Josephus Lauwereys, landman te Haaltert en Benoni Goens, ‘*inwooner en particuliere uyt voorsijde gemeente*’, beiden milicien.

Lauwereys beloofde 700 fr. te betalen aan Benoni Goens, een voorschot van 200 fr. bij het opstellen van de akte en de resterende som ‘*in gelijke partiën*’. Zij hebben de verbintenis tegenover elkaar aangegaan voor ‘*de mangeling van hun nummer bij de lotinge becommen*’.

Er tekenden eveneens twee getuigen: Livinus Vroonhove en Franciscus Waegeman, beiden ‘*lantsmannen te St-Lievens-Esche*’. Vervanger Goens ‘*heeft gedeclareert niet te connen schrijven omdat hij het niet en heeft connen leren ende met min heeft hij getekent met een cruysken*’.

Amandus Van den Berghe – Joannes Amandus Mathieu (8)

Op 26 april 1821 verschenen op het kantoor van notaris Petrus Franciscus Van Heymbeeck te Haaltert, Jan Baptist Van den Berghe, landbouwer te Haaltert ‘*agierende en stipulerende*’ voor zijn minderjarige zoon Amandus Van den Berghe. Amandus trok lot nr 3 en werd opgeroepen voor de militaire dienst. Hij was de

jongste (° 28-4-1802) van vier kinderen uit het gezin Jan Baptist en Judoca Van den Storme.

Zijn plaatsvervanger was de 25-tig jarige Joannes Amandus Mathieu, metsersdiener, geboren te Aalst als zoon van Jan Baptist Mathieu en Marie Jeanne Liebaut. Hij was reeds gehuwd met Marie Jeanne De Smedt.

Zijn signalement:

“Lengte: vijf voet, zes strepen of...(niet ingevuld); aangezicht: lang; oogen: blauw; neus en mond: gewoon; haar en wenkbrauwen: bruin; merktekens: geen”.

Van den Berghe vereffende de registratiekosten van 25 gulden en hij zal betalen aan Mathieu of aan zijn vrouw 283 gulden 50 cent, waarvan 94 gulden en 50 cent contant. De resterende som zal betaald worden na 18 maanden dienst. Daarenboven beloofde vader Van den Berghe vijf achtereenvolgende jaren “*eene ordinaire agterbespe te geven en dry bectoliter en negentig liter of dry zakken late aardappels, ’s jaers, de bespe te bezorgen in juny en de aardappels ten tyde dat die uytgedaen worden*.” Ook alle schulden aan het korps voorkomende uit eventuele desertie zal hij moeten betalen.

De akte werd opgesteld te Haaltert met twee getuigen: Jean François Van Lierde, herbergier en Jozef Mertens, landbouwer, beiden wonende te Haaltert.

Franciscus Meert – Dominicus D’Haeseleer (9)

Op 19 april 1827 verschenen op het kantoor van notaris Van Heymbeeck, landbouwer Adriaan Meert, wonende te Haaltert, namens zijn minderjarige zoon Franciscus Meert, die lot nr 18 lootte en dagloner Dominicus D’Haeseleer, 24 jaar en geboren te Nieuwerkerken, ongehuwde zoon van Joseph en Joanna Mallefroyt als plaatsvervanger.

Signalement:

“lang: één el, zes palmen en zes duim; aangezicht: ovaal; voorhoofd: laag; oogen: blauw; neus: lang; mond: klein; kin: spits; haar en wenkbrauwen: blond; merkbare tekenen: geen”.

Meert stortte 125 gulden in de kas van de Registratie te Oudenaarde.

Een som van “*vijftig gulden, nederlans geld*” zal betaald worden zodra hij werd opgeroepen. Adriaan Meert was ook verantwoordelijk voor de kosten die de plaatsvervanger eventueel zou maken in het korps waar hij ingelijfd werd, eveneens de schulden die voortkwamen uit hoofde van desertie.

De akte werd ondertekend in bijzijn van de getuigen Jan Baptist Oplichtenbergs, bakker en winkelier en Constantinus De Sadeleer, particulier, beiden van

Haaltert. De plaatsvervanger verklaarde *'niet te kunnen schrijven of naam tekenen'*.

Carolus Ludovicus Van Vaerenbergh – Livinus De Moor (10)

Op 17 april 1834 verschenen Livinus Van Vaerenbergh, landbouwer te Haaltert, namens zijn zoon Carolus die nummer 23 lootte en dienstplichtig werd. Carolus was het tweede kind van vier uit het gezin Livinus Van Vaerenbergh en Coleta De Smet, gehuwd te Haaltert op 3 mei 1813 en wonende in Ede. Carolus huwde op 9 september 1857 te Haaltert met Marie Therèse De Brouwer.

Als plaatsvervanger kwam de 24-jarige Livinus De Moor, hij werd geboren te Nieuwerkerken als zoon van Josephus (+) en Joanna Marie Lievens.

Zijn signalement:

"lang: één el, zes palmen, acht duimen en vijf strepen gezigt: rond; voorhoofd: kleyn; oogen: bruyn; neus: spits; mond: groot; kin: gekloven; hair en wenkbrauwen: bruin. Er zijn geen merkbare tekenen."

De kwitantie (53 fr.) aan de ontvanger van Registratie te Oudenaarde werd betaald.

Van Vaerenbergh betaalde 200 fr. aan De Moor, 50 fr. op de dag van indiensttreding en 150 fr. na het vervullen van de dienstplicht.

Als getuigen tekenden Dominicus Neirinckx, commissaris en Joannes Franciscus Verlé, landbouwer, beiden van Haaltert. De plaatsvervanger verklaarde *"niet te kunnen schrijven noch tekenen"*.

Aimeé Charles Joseph Van Langenhove – Leonardus Goens (11)

Op 28 mei 1834 verschenen op het kantoor van notaris Breckpot te Haaltert, enerzijds: Aimé Charles Joseph Van Langenhove, particulier, wonende te Aalst, zoon van Louis Vincent Xavier Van Langenhove; ontvanger der Directe Belastingen te Aalst en van 'vrouw' Angélique Pauline Marie Josepha Tack. Hij lootte het nummer 112 bij de Nationale Militie te Aalst en werd ingelijfd in het 12de Regiment der Infanterie en anderzijds de plaatsvervanger, Leonardus Goens, landbouwer te Haaltert (Gotegem) gehuwd met Petronella Verweeën.

Leonardus was de zoon van Simon Goens (+) en van spinster Albertina Van den Bruelle. Zij kregen zes kinderen, Leonardus werd geboren op 15 september 1808.

Zijn signalement:

"lang: één el, zes palmen, drie duymen; aangezicht: smal; mond: middelmatig; voorhoofd: kleyn; oogen:

bruyn; neus: dik; kin: rond; hair: bruyn; wenkbrauwen: zwart".

Goens ontving reeds 100 fr. als afkorting en dit bedrag werd in de kas van het korps van inlijving.

Ook de echtgenote van Goens verklaarde zich akkoord op voorwaarde dat er voor haar en haar kind zou gezorgd worden gedurende de actieve dienst van haar echtgenoot.

Samen met de notaris tekenden als getuigen: Dominicus Neirinckx, commissaris te Haaltert en Philippus Jacobus De Strooper, herbergier te Erembodegem. Goens en zijn echtgenote verklaarden *'niet te kunnen tekenen noch naamtekenen'*.

De akte werd opgemaakt ten huize van de kinderen van wijlen Benedictus De Strooper te Erembodegem.

Petrus Coppens – Adrianus Bael (12)

Op het kantoor van notaris Breckpot te Haaltert verschenen op 17 januari 1838 Petrus Coppens, landbouwer wonende te Erembodegem *'en getrokken hebbende bij de loting van den jare 1837 het nummer 32, tot den dienst opgeroepen en ingelijfd in het 9de Regiment Infanterie de Ligne'* en anderzijds Adrianus Bael, landbouwer wonende te Denderhoutem als vervanger.

Adrianus was het 5de kind van 7 uit het gezin Jan Baptist Bael (° Ha, 22-10-1770 en + Dhtm, 02-11-1820) en Berlinde Monsieur (° Dhtm, 27-06-1771 en + Dhtm, 28-04-1845).

Zijn signalement werd genoteerd op de akte:

"Lengte, eene meter 700 millimeters; aengezigt: rond; voorhoofd: idem; oogen:blauw, neus: ordinair; front: groot; kin: idem; hair: ligt bruyn; wenkbrauwen: idem; merkbare tekenen: een weinig pokdalig."

De plaatsvervanger toonde een attest 'van goedkeuring' afgeleverd door de Gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen en een betalingsbewijs van een storting van 55 fr. aan de Registratie van Domeinen te Gent. In de akte werd genoteerd dat 'Bael zich verbindt om de plaets te vervangen van Petrus Coppens...op voorwaarde dat Bael zal hebben genoten, van schadeloosstelling de som van 1250 fr. Van deze som waren 250 fr. voorzien als onkosten en voorschot en de resterende 1000 fr. beloofde Coppens te betalen aan Bael *'naer het verloop van zes jaren, van deze som zal P.Coppens gehouden wezen aan de plaatsvervanger te betalen de jaarlijkse intrest van 5%'*. Adriaen Coppens stelde zich in als *'solidaire borge'* voor zijn zoon.

De akte werd opgesteld te Haaltert in tegenwoordigheid van de getuigen Dominicus Neirinckx, wever en Petrus Joannes Van Gerven, wever, beiden van Haaltert.

Getekend: P & L Coppens, D.N. en P.V.G, de plaatsvervanger verklaarde 'niet te kunnen schrijven'.

Bernardus Van Houck – Franciscus Roelandt (13)

Voor "Guillaume Breckpot, koninklijken notaris, verblijfplaats van Haaltert zijn gecompareerd op 8 januari 1841": Bernardus Van Houck, landbouwer wonend te Haaltert, zoon van Jan Baptist Van Houck en van Lucia De Smet, kuiper, landbouwers, Bruul te Haaltert. Zij huwden te Haaltert op 14-05-1807 en kregen 16 kinderen. Bernardus was nr 9, geboren op 31-12-1818 (overleed ongehuwd op 6-5-1864). Hij lootte het lage nummer 18 en werd tot de dienst opgeroepen en ingelijfd in het 8ste Regiment Infanterie de Ligne.

Zijn plaatsvervanger was Franciscus Roelandt, wever, geboren te Haaltert (Kattestraat) op 24-04-1808, zoon van Cornelius Roelandt (ex. Kerksken) en van Joanna Braem, spinster. Franciscus was reeds gehuwd te Denderhoutem op 24 januari 1840 met Judoca Baeyens, spinster te Haaltert.

Zijn signalement:

"lang: ene meter zevenhonderd veertig millimeter; aengezigt: ovael; voorhoofd: groot; oogen: grijs; neus: dik; mond: kleyn; kin: rond; hair en wenkbrauwen: bruyne; merkbare tekenen: geen".

De plaatsvervanger zal als schadeloosstelling ontvangen:

'vijf hectoliters aardappels te jare, middelbare soort, tot den oogenblik dat hij zijnen definitieven congé zal hebben bekomen of aen den dienst ontslagen zijn en welke aardappels jaerlijks zullen moeten geleverd worden in de maend october aen plaatsvervangers huysvrouwe Judoca Baeyens genoemd.

Vervolgens in geld de somme van zevenhonderd francs op afkorting van welke bij Roelandt, benevens zijne gemelde huysvrouwe gezamenlijk insolidairlijk erkennen ontvangen te hebben, voor het passeren van deze uyt handen van genoemden Bernardus Van Houcke tot 244 fr: deze ervan dienende voor kwitantie. De overige 456 fr beloofd en verbindt zich genoemde Van Houcke te betalen als volgt:

Bij de inlijving 150 fr in de kas van het Corps waer plaatsvervanger zal ingelijfd worden.

De overige 306 fr aen zijne huysvrouw:

- A-100 fr binnen de 10 dagen na inlijving*
- B-100 fr binnen het jaer na inlijving*
- C-106 fr binnen 2 jaer na de inlijving'.*

Judoca Baeyens, de echtgenote van de plaatsvervanger verklaarde zich akkoord met de procedure "verklaren-

de dat er gedurende gebelen actieven dienst voor het onderhoud van haar en haar kind wordt gezorgd".

De akte werd opgemaakt met getuigen Gustaaf Van Meldert, gemeentesecretaris en Jan Baptist Nerinckx, wever, beiden wonend in Haaltert. Allen tekenden, uitgezonderd Judoca Baeyens, die verklaarde 'niet te kunnen schrijven noch naamtekenen.'

Carolus Ludovicus Standaert – Carolus Van der Smissen (14)

Op 9 maart 1846 trad de gemeentesecretaris van Mere, Franciscus Antonius Steleman op als bemiddelaar voor dienstplichtige Carolus Ludovicus Standaert, landbouwer te Haaltert. Hij trok lot nummer 11 en werd opgevorderd voor de militaire dienst. Carolus was de zoon van Franciscus Standaert, stoelendraaier en van Theresia De Schutter, gehuwd op 20 januari 1821 te Haaltert. Er kwamen 9 kinderen en Carolus Ludovicus was het 3de, geboren op de Hoogstraat op 15-11-1826. Hij huwde met Rosalie Hunninck op 14-12-1871.

De plaatsvervanger was Carolus Van der Smissen, kloefmaker wonende te Aalst, zoon van Joannes Van der Smissen en van Emerentia De Meerleer (+ te Herzele), geboren te Herzele op 13-09-1820.

Zijn signalement:

"aengezigt: lang; voorhoofd: middelmatig; oogen: bruyne; neus: dik; mond: middelmatig; kin: rond; haer en wenkbrauwen: blond; merkbare tekenen: geen."

Stelemans stortte reeds 55 fr in de kas van de Registratie.

Als schadeloosstelling ontving hij 500 fr waarvan 150 fr in de kas van het korps van inlijving en de overige 350 fr in jaarlijkse afkortingen aan 5% intrest.

De getuigen waren: Franciscus Schollaert, wever en Carolus Ludovicus De Schutter, landbouwer, beiden van Haaltert. Allen tekenden uitgezonderd Van der Smissen die verklaarde: 'niet te kunnen schrijven noch naamtekenen.'

Joseph Roelandt – Dominicus Van der Haegen (15)

Op 27 maart 1849 verschenen voor notaris Willem Breckpot, Dominicus Van der Haegen (° Haaltert Ekent, 26 januari 1829) 'comparant bij de loting van de nationale militie binnen de gemeente Haaltert voor het jaer 1849, getrokken hebben het nummer 10 en bij goedkeuring van zijn voogd Joseph De Schepper, landbouwer te Haaltert en Joseph Roelandt, landbouwer te Haaltert.'

De uitkoopsom bedroeg 1250fr. Roelandt betaalde 1000fr en beloofde de resterende som van 250fr te ver-

effenen *'in vijf gelijke betalingen van vijftig frank ten jare waarvan de eerste zal geschieden de zeventwintigste meert 1850, de 2de de 27 april, enz tot de volledige som is betaald, alles zonder intrest.'*

Als getuigen tekenden Franciscus Schockaert en Benedictus De Boeck, wevers te Haaltert. De twee comparanten hebben verklaard *'niet te kunnen schrijven'*.

Loteling Dominicus Van der Haegen kwam uit het gezin van Petrus Joannes Van der Haegen (° Zottegem, ca 1792 en + Haaltert 22-01-1843) en Joanna Cosijns (° Haaltert, 05-02-1801 en + Haaltert, 29-09-1844). Zij huwden te Haaltert op 27-10-1821 en kregen 10 kinderen (3 ervan overleden vóór hun ouders).

Wij mogen aannemen dat dit groot gezin, waarvan beide ouders vrij jong overleden en het laatst geboren kind slechts 5 maand oud was, een alles behalve rooskleurige toestand tegemoet ging. Het was dan ook aanneembaar dat de dienstplichtige zoon Dominicus, zijn lot verkocht als *'financiële steun'* bij de verdere opvoeding van de kinderen.

Jan Baptist Redant – Emanuel De Meyer (16)

Notaris Breckpot ontving in zijn kantoor te Haaltert op 10 april 1850, enerzijds Joannes Ludovicus Redant, landbouwer te Welle, gehuwd met Marie Joanna Van de Velde, handelend in naam van zijn zoon Jan Baptist Redant, geboren op 25-02-1830, eveneens landbouwer te Welle en anderzijds als plaatsvervanger Emanuel De Meyer, landbouwer, geboren te Denderhoutem op 6 januari 1824, ongehuwde zoon van Franciscus De Meyer en Marie Therèse De Clercq.

De ouders van Emanuel huwden te Denderhoutem op 19 juli 1823 en kregen 6 kinderen. Emanuel huwde na zijn dienstplicht op 14 juli 1864 met Marie-Therèse Van der Hoeven.

Signalement: *"lang: 1 meter 689 millimeter (of 1 el, 6 palmen, 8 duimen); aengezigt: lang; voorhoofd: rond; oogen: bruyen; neus: gemeen; mond: kleyn; hair en wenkbrauwen: blond; merkbare tekenen: geen."*

Jan Baptist Redant stortte reeds het bedrag van 55fr. aan het kantoor van Registratie te Aalst.

Verder betaalde hij aan De Meyer vierhonderd fr., waarvan 150fr gestort in de kas van het korps waar hij ingelijfd wordt. De overige som van 300 fr. zal in jaarlijkse afbetalingen geschieden, de eerste omtrent april 1851 met een intrest van 4%.

Getuigen waren: Franciscus De Cuyper, gemeentesecretaris te Welle en Franciscus Schockaert van Haaltert. Allen tekenden, Emanuel De Meyer verklaarde *"niet te kunnen tekenen"*.

Franciscus De Wilde – Jan Baptist De Wilde (17)

Op het kantoor van notaris Breckpot 'zijn gecompareerd' op 3 oktober 1850: Franciscus De Wilde, zoon van Petrus Joannes De Wilde, zijdewever, gehuisvest in Kerksken, Berg en zijn broer Jan Baptist, eveneens zijdewever. Franciscus lootte het nr 8 en werd ingelijfd bij het Regiment Jagers te Voet. Jan Baptist zou zijn broer vervangen.

Beide broers kwamen uit het gezin van Petrus Joannes De Wilde en Judoca De Smedt, gehuwd te Haaltert op 30 september 1826. Er kwamen 10 kinderen. Franciscus was de oudste zoon, geboren 7 april 1829. Jan Baptist volgde en werd geboren op 29 oktober 1831.

Signalement van Jan Baptist: *"lang: 1 meter en 602 millimeter; voorhoofd: rond; oogen: kleyn; mond en neus: groot; hair: bruyen; wenkbrauwen: groot"*.

Deze akte werd opgemaakt *"zonder dat er eenige de minste schadeloosstelling of vergoeding zal moeten gedaen worden, als deze plaatsvervanging geschied zijnde uyt broederlijke genegentheyd."*

Getuigen waren: Joseph de Sadeleer, schrijver en Franciscus Schockaert, wever, beiden wonende te Haaltert. De comparanten verklaarden *'niet te kunnen schrijven noch naamtekenen.'*

Francis Malfroyt - Petrus De Consseth (18)

Op 7 april 1854 verschenen voor notaris Charles Maes te Denderhoutem Eugenin Van der Linden, in naam van Francis Malfroyt, loteling der gemeente Sint-Lievens-esse (hij trok lot nr 15) en Petrus De Consseth, landbouwer van Denderhoutem.

Petrus was de zoon van linnenwever Amandus De Consseth gehuwd met Judoca Van Cauter. Het paar kreeg 7 kinderen en Petrus was de tweede geborene. Hij werd geboren op 17 oktober 1828 en huwde te Denderhoutem enkele maanden vóór zijn indiensttreding op 3 juni 1853 met Marie-Josepha Meert. Vijftien maanden nadien overleed zijn eerste echtgenote en hij huwde een tweede maal te Denderhoutem na zijn legerdienst op 3 juni 1859 met Adelaïde Arijs. Hij overleed in zijn geboortedorp op februari 1911.

Als lichaamskenmerken noteerde de notaris:

"Lengte: 1 meter en 64 cm; aangezicht: rond; voorhoofd: idem; oogen: bruin; neus: klein; mond: idem; hair: blond; wenkbrauwen: idem".

Van der Linden betaalde 50 franken onkosten en een som van 600 franken. De Consseth kreeg daarenboven *'100 franken zichtbaar betaald'* en het overige *'zal gekweten worden in trimestriële betalingen van 25 franken'*.

De Conseth *'verbindt zich de plaets te vervangen bij de Nationale Militie van Malfroyt en te voldoen aen alle verplichtingen'*.

Twee getuigen tekenden de akte: Jan Baptist Cooreman en Benoit Van den Neucker, beiden van Denderhoutem. De Conseth verklaarde *'onkundig te zijn en kon niet tekenen'*.

Petrus Joannes Van Mulders – Amandus Van Herzeele (19)

Op 7 april 1851 verschenen bij notaris Breckpot, Joannes Baptist Van Mulders, namens zijn ongehuwde zoon Petrus Joannes, landbouwer te Welle, die het nummer 5 lootte en zijn plaatsvervanger Amandus Van Herzeele, dagloner van Denderhoutem. Amandus was de zoon van Joannes Van Herzeele en Rosalia Impens, gehuwd te Denderhoutem op 20 januari 1821. Er kwamen 7 kinderen, Ammandus werd geboren op 13 februari 1829 en huwde in Denderhoutem op 10 juni 1859 met Marie Josepha De Waele uit Heldergergem.

Zijn signalement: *"lengte: 1 meter 703 millimeter; aen-gezicht: lang; voorhoofd: rond; oogen: blauw; neus: groot; mond: gemeen; hair en wenkbrauwen: blond; merkbare kenmerken: geen."*

Van Mulders stortte 55fr. in de kas van de Ontvanger van Registratie. Als schadeloosstelling werd de som van 550 fr. bepaald. De plaatsvervanger ontving 25 fr. en 150 fr. werd gestort in de kas van het korps van inlijving. De overige som van 375fr. werd betaald zonder intrest in jaarlijkse bijdragen van 75fr.

Als getuigen tekenden: Joannes Franciscus De Cuyper, gemeentesecretaris te Welle en Dominicus De Cuyper, gemeenteontvanger. Van Herzeele verklaarde *"niet te connen tekenen"*.

Franciscus De Brouwer & Petrus De Beil (20)

Op 20 mei 1871, verschenen op het kantoor van notaris J.P. Arents te Haaltert Augustinus De Brouwer, landbouwer te Haaltert, namens zijn minderjarige zoon Franciscus De Brouwer, die nummer 36 lootte, *"welke hem tot de dienst verplichtte"*. Franciscus was de oudste zoon uit het gezin (7 kinderen) van Augustinus en Rosalia Standaert, wonende op de Hoogstraat. Hij werd geboren op 2 juni 1850 en huwde op 19 november 1884 met Maria Celina Wijnant.

Anderzijds was er Petrus De Beil, landbouwer te Meulebeke, geboren op 4 mei 1841 en zoon van Joannes Baptiste De Beil en Amelia Wallaert, als plaatsvervanger.

De uitkoopsom werd vastgesteld op 1400 fr. waarvan 400 fr. gestort werd in de kas van het korps van de inlijving. De overige som van 1000 fr. werd betaald binnen de acht dagen na indiensttreding.

Als getuigen traden op: Franciscus Schockaert, landbouwer en Judocus Baetens, veldwachter beiden van Haaltert.

Philemon Hooghe – Judocus Eeman (21)

Voor notaris Karel Maes, verblijvende te Denderhoutem verschenen op 7 juni 1872, enerzijds Felix Judocus Eeman, landbouwer te Denderhoutem, gehuwd met Joanna Coleta De Schrijver en zijn zoon Judocus Eduardus Eeman, oud 19 jaar 'die heeft meegedongen aan de loting van de Nationale Militie des loopende jaar en bij loting nummer 162 heeft getrokken'. Judocus was het tweede kind van vijf uit het gezin van Felix. Judocus Eeman huwde op 20 september 1876 in zijn geboortedorp met Celerina De Winter. Zij kregen 11 kinderen.

Anderzijds was er de 19-jarige wever Philemon Hooghe, van Denderhoutem, zoon van Adriaan Hooghe, dagloner en van Coleta De Niels, gehuwd te Denderhoutem op 25 juni 1838. Zij kregen 8 kinderen. Philemon werd geboren als zevende kind op 21 augustus 1852 en huwde in Denderhoutem op 5 november 1856 met Sophia Heyman. Er kwamen 5 kinderen.

Judocus Eeman verklaarde als plaatsvervanger voor Philemon Hooghe te willen dienen.

Eeman betaalde 655 franken, o.a. een storting van 100 fr. in de kas van het korps waartoe hij zal aangewezen worden; tweehonderd en vijf fr. 'alhier genoten'; de overige som diende betaald in gedeeltelijke stortingen, één maand na de indiensttreding.

Er waren twee getuigen: Petrus Josephus Kiekens, wever en Jan Baptist Kiekens, landman, beiden wonende in Denderhoutem.

De akte werd opgesteld te Haaltert en allen tekenden behalve Philemon Hooghe, *'verklaarende niet te connen tekenen'*.

Dominicus Roelandt – Desidereus Goubert (22)

Op het notariaat van notaris Karel Maes te Denderhoutem verschenen op 1 juli 1872 Desidereus Goubert, 19 jaar, zoon van Franciscus Goubert en Cecilia Roelandt die gehuwd waren in Denderhoutem op 7 november 1838 en 10 kinderen kregen. Desidereus was nummer zeven en werd geboren op 17 februari 1852. Hij huwde te Denderhoutem op 30 mei 1863 met Philomena De Wilde. Ze hadden samen 10 kinderen. Bij de loting van de Nationale Militie trok hij het nummer 59 en was niet 'ingeloot'.

Hij wou optreden als plaatsvervanger voor Dominicus Roelandt, wever eveneens van Denderhoutem. Dominicus, geboren 15 december 1842, was de oudste van drie uit het gezin van Franciscus Roelandt en

Sophia Van der Haegen die gehuwd waren te Denderhoutem op 22 mei 1841.

De te betalen uitkoopsom bedroeg 1275 franken. De betalingen werden als volgt vastgelegd: 400 fr. te storten in de kas van het korps waartoe de dienstplichtige zal ingelijfd worden; 75 fr ontvagen bij de opstelling van de akte en de overige som zal uitbetaald worden één maand na de indiensttreding *'in verscheidene batalingen volgens keus van de plaatsvervanger'*.

De notaris en de betrokkenen tekenden samen met twee getuigen: Anastasius Van der Donck en Philippus Jacobus De Schepper.

Antoine Phosez & Jan Frederic De Boitselier (23)

Op 15 september 1873 ontving notaris J.P. Arents te Haaltert 'agent d' affaires' Auguste Bonne van Ophasselt en Louis Phosez, landbouwer te Lepinnes (Soignies) namens zijn minderjarige zoon Antoine Phosez die nummer 100 lootte. Als plaatsvervanger was er landbouwer Jan Frederic De Boitselier, geboren te Haaltert op 18 juli 1849, zoon van Pieter Jan en Virginie Soetinck. Hij woonde op de Achterstraat en was de oudste van 4 kinderen. Hij overleed op het Zwarthaar te Haaltert op 21 juli 1933.

De schadeloosstelling werd vastgesteld op 1400 fr. De wettelijke sommen werden gestort aan de registratie en aan het korps van inlijving. De Boitselier ontving 200 fr na de indiensttreding en 800 fr. na de dienst. De akte werd in het Frans opgesteld en er volgde een *'traduction verbale en langue flamande'*.

François Schokkaert en veldwachter Judocus Baetens tekenden als getuigen.

Willy De Loose

- 1- Vandebroeke C., 'Vlaamse koopkracht, gisteren, vandaag en morgen.' Kritak 1984, blz. 84
- 2- Journal officiel du Royaume des Pays-Bas, blz. 78 e.v., wet van 8 januari 1817
- 3- Van Twembeke J., in Jaarboek XXXIII, 2004, HK Scheldeland
- 4- idem
- 5- Huylebroek E., Denderhoutem, Soldatenkwitantie, in Mededelingen HK Haaltert, nr. 3, 1991
- 6- SAA, Denderbode, 11 november 1898
- 7- RAR, archief notaris Van Mullem (St-Lievens-Esse), Inv. 360, akte 30-05-1815
- 8- RAR, archief notaris P.F. Van Heymbeeck, Inv. 360, akte nr 186
- 9- idem, akte nr 820
- 10- RAR, archief notaris Breckpot, akte nr. 160
- 11- idem, akte nr. 172
- 12- RAR, archief notaris Willem Breckpot, Inv. 360, akte 17-01-1838
- 13- idem, akte 8-01-1841
- 14- idem, akte nr 2354
- 15- idem, akte 27-03-1849
- 16- idem, akte nr 3274
- 17- idem, akte nr. 3331
- 18- Archief notaris Van Oudenhove, Denderhoutem, minuten notaris Gerard Charles Maes, akte 382
- 19- RAR, archief notaris Breckpot, akte nr 3408
- 20- RAR, archief notaris Pieter Jan Arents, Inv. 360, akte nr. 1167
- 21- Archief notaris Van Oudenhove, Denderhoutem, minuten notaris G.C. Maes, akte 4571
- 22- idem akte 591
- 23- RAR, archief notaris J.P. Arents, inv. nr. 360, akte 1511

Kan je helpen?

Wij zoeken (in bruikleen):

- Gezins- en familiefoto's genomen vóór 1950 (alle deelgemeenten)
- Pamfletten en affiches gemeenteraadsverkiezingen vóór 1976 (alle deelgemeenten)
- 8 mm-filmopnamen van belangrijke gebeurtenissen te Kerksken (vóór 2000)

En dit nog:

- **vrijdag 12 mei:** de plezante dialectquiz samen met Df Haaltert
- **zaterdag 9 september:** onthulling van het beeld 'De Kaatster' op Terjoden (100 jaar parochie en school)
- **september:** tentoonstelling 'De strijd om de kiezer', de evolutie van het verkiezingspamflet (gemeenteraadsverkiezingen)
- **3 tot 5 november:** Retrospectieve filmaffiches Jos De Cock in Kerksken, samen met Df en Feestcomité Kerksken-Heldergem

HERINNERINGEN HAALERT

Drie Haaltertse vriendinnen bezochten in 1938 de 'Foire Internationale' in Brussel.

Links zit Maria Roelandt, beter gekend als 'Nele Marieken'. Zij had een kruidenierswinkeltje op de Hoogstraat (nu Keurslager P. Roelandt). Ze bleef ongehuwd en woonde samen met haar broer Oscar, de begeleider van de doodscoets.

In het midden menen wij te herkennen Emilie De Winne, echtgenote van Arthur Vijverman ('Braars Tier') en de moeder van Laura en Maria Vijverman (lerares Dames van Maria). Ze baatte een winkel uit van naaibehoeftigheden op het Dorp, na de dood van Emilie, voortgezet door haar ongehuwde zus Mathilde.

Rechts zien wij Marie Allemant (Mieken), de moeder van Frans De Meyer. Ze woonde in de 'Peijenbranderouë' in de Bruulstraat (nu café Elegast).

Hernieuwing lidmaatschap HK

Je wil toch geen enkel nummer van ons tijdschrift missen !

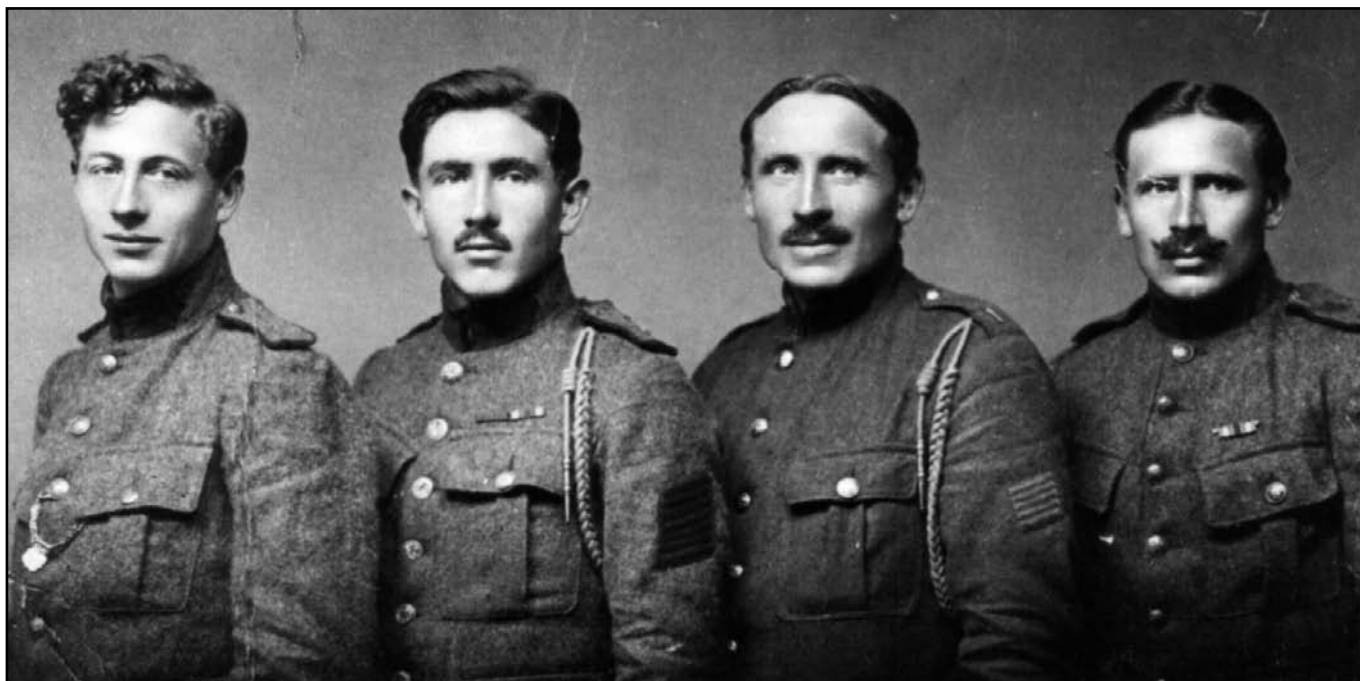
Indien nog niet geregeld, stort vandaag nog je bijdrage voor 2006

(€ 7,5 of steunend lid vanaf € 12)

rekening nr: 439-5083061-63

TERJODEN - VIER BROERS IN 'DE GROOTE OORLOG'

Iedereen op Terjoden herinnert zich steevast de herberg 'Bij Kamiel De Meyer' nabij het station. Het moet een interessante figuur geweest zijn, een prima cafébaas -uitbater van het supporterslokaal van S.K.Terjoden- organisator van Vlaamse kermissen en wielervedstrijden.

Op de foto zien wij Kamiel met drie broers, samen gemobiliseerd in WO I. Een vierde broer, Albert (° Dhtm, 13-01-1901 en + Aalst, 12-03-1979) werd pas op het einde van de oorlog onder de wapens geroepen, krijgsgevangen genomen en naar Duitsland overgebracht.

Linnenwever Leonard De Meyer (° Woubrechtgem, 8-02-1855 en +Dhtm, 25-11-1947) huwde te Nieuwerkerken op 25-05-1887 met Adeline De Cocker (° Nwken, 24-10-1855 en + Dhtm, 2-08-1921). Ze kregen 11 kinderen, waarvan er 8 in leven bleven (6 jongens en 2 meisjes).

v.l.n.r.: Gustaaf (° Dhtm, 13-04-1898 en + Aalst, 16-02-1983), gehuwd met Renildis Temmerman (° Dhtm); Eduard (° Dhtm, 20-01-1894 en + 08-01-1953), gehuwd met Margareta De Cloedt (° Stuyvekenskerke); Kamiel

(° Dhtm, 08-10-1892 en + Aalst, 05-06-1960), gehuwd met Philomena De Schrijver (° Dhtm) en René (° Dhtm, 13-02-1889 en + Aalst, 27-05-1967), gehuwd met Melanie Maria Schouppe.

De overige kinderen waren: Maria Rosalia (° 18-03-1890 en + Brussel 29-08-1962), gehuwd met Frans Scheerlinck; Franciscus (° 26-06-1891 en + Dhtm 22-11-1961), ongehuwd en Irma (° 15-06-1895 en + Erembodegem 13-03-1952) gehuwd met Petrus Amand Hoebeke.

Foto en info: gezusters De Meyer